

**BİR ANLATI ÖRNEĞİ OLARAK
HAMLET**

Hasan Hüseyin KARABAĞ

2009

**T.C
KADİR HAS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FİLM ve DRAMA YÖNETMENLİK
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**BİR ANLATI ÖRNEĞİ OLARAK
“HAMLET”**

**OYUNU, METİN HAZIRLIĞI
ÇALIŞMA ve OYUN SÜRECİ**

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Çetin SARIKARTAL

Hasan Hüseyin KARABAĞ

2009

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	I
ÖZET	II
ABSTRACT	III
1. BÖLÜM:	1
1. 1. Giriş	1
2. BÖLÜM:	4
2. 1. Oyun Metni Dramaturji Çalışması	4
2. 2. Hamlet Karakteri	8
2. 3. Kraliçe ve Ophelia Karakterleri	11
2. 4. Anlatıcı ve Oynadığı Karakterler	14
2. 5. Süreç Analizi	18
2. 6. Oyun Metni	20
3. BÖLÜM:	45
3. 1. Uygulama Çalışmaları	45
3. 2. Oyuna Hazırlanma Süreci	51
4. BÖLÜM:	52
SONUÇ	52
5. BÖLÜM:	55
KAYNAKÇA	55

ÖNSÖZ

2006 yılında kayıt olduğum Kadir Has Üniversitesi Film ve Drama Yüksek Lisans Bölümü, benim tiyatroya bakış açımı farklı açılara çekip, geliştirip, olumlu yönde etkilemiştir. Kendimde meydana gelen değişikliğin en başta farkında olarak okulu bitirmekten ziyade devam sürecinin daha da önemli olduğunu düşünüyorum.

Okuduğum program süresince, dersleri takip etmekten büyük yararlar gördüm. Bir Yüksek Lisans sınıfının öğrenci görüntüsü ile tam uyum göstermeyen sınıf öğrencilerinden de öğrenmeye çalıştım. Daha sorgulayan, öğrencilerin daha çok konuştuğu, fikirlerini paylaştığı bir sınıf beklemiştim. Bunu bulamadım. Bu açığı derslerine girmekten büyük keyif aldığım Çetin Sarıkartal aracılığı ile kapatmaya çalıştım.

Oyunculuk dalından Yönetmenlik dalına geçiş yaptığım ve okulu bırakmayı düşündüğüm süreçte bana destek olan Sayın Doç. Dr. Çetin K. Sarıkartal'a ve Sayın Müge Gürman Hocalarıma buradan ayrı ayrı teşekkür ederim. Onların yaklaşımları sonucu yaşadığım zor süreci ve hesaplaşmayı geçebildim. Hayatımın bundan sonraki yıllarında olaylara ve insanlara bakışımnda nesnel olmayı öğrendiğim Hocalarıma çok şey borçluyum.

Sayın Ayşenil Şamlıoğlu'na, Sayın Ezel Akay'a ufkumu açtıkları için teşekkür ederim. Bu bölümde eğitim aldığım öğretim üyelerinden azami ölçüde verim almaya çalıştım.

Tanıtmaktan ve beraber çalışmaktan büyük mutluluk duyduğum arkadaşım, dostum ve tez oyuncum Tamer Barış Ülger'e; ben bırakmayı düşünür iken bile beni bırakmayan, yorulan ama yılmayan arkadaşşıma buradan çok teşekkür ederim. Zor zamanlarımızda yanımızda olan Bengü Akdamar'a ve bir anda tüm iyi niyeti ve fedakârlığı ile aramıza katılan Şeyda Arslan'a çok teşekkür ederiz.

Bu çalışmanın başında yanımızda olan ve sonrasında yollarımızın ayrıldığı Erdal Yıldırım, Vahit Atan, Nilay Doğan, Kaan Songün ve Can Ermiş'e bizlere verdikleri destekten dolayı çok teşekkür ederiz.

Hasan Hüseyin KARABAĞ

ÖZET

“BİR ANLATI ÖRNEĞİ OLARAK HAMLET”

William SHAKESPEARE ’in “HAMLET” oyunundan “BİR ANLATI ÖRNEĞİ OLARAK HAMLET” uyarlayan

KARABAĞ, Hasan Hüseyin

Film ve Drama Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Çetin K. SARIKARTAL

2009, 62 sayfa

Film ve Drama Yüksek Lisans Programı’nda Yönetmenlik odaklı eğitim gören Hasan Hüseyin KARABAĞ tarafından William SHAKESPEARE’in “Hamlet” adlı oyunu ele alınmıştır. Oluşturulan yeni metin aracılığı ile “Bir Anlatı Örneği Olarak Hamlet” oyunu, farklı bir anlatım biçimi ile ifade edilmeye çalışılmıştır.

Bu çalışma; oyunun yazım aşamaları, oyunun metin bağlamında incelenmesi, performansa hazırlık ve gösterim sürecini kapsar. Uygulama sırasındaki öznel deneyimin aktarılması bu tarz çalışma yürütecek kişilere yol gösterici olması açısından gerekli görülerek aktarılmıştır.

Performansa dayalı bu tez, süreç analizi bağlamında değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler:

ABSTRACT

HAMLET AS A NARRATIVE CASE

William SHAKESPEARE 's "HAMLET" in "HAMLET AS A NARRATIVE CASE" adapted by

KARABAĞ, Hasan Hüseyin

MFA in Film and Drama

Supervisors: Doç. Dr. Çetin K. SARIKARTAL

2009, 62 pages

William Shakespeare's "Hamlet" is examined by Hasan Hüseyin Karabağ who focused in Directing in Movie and Drama Master's Program. Through the new text created, the play "Hamlet As a Narrative Case" was expressed with a new phraseology.

This study contains the phases of playwriting, examining the context of the play, the process of rehearsal and the performance. The subjective experience is transferred aiming to guide the people who'll experience a similar study.

The thesis which is based on the stage performance is evaluated as a process analysis.

Key Words:

1. BÖLÜM

GİRİŞ

Kadir Has Üniversitesi Film ve Drama Yüksek Lisans programına öğrenci olarak kabul edildiğimiz andan itibaren anlatı geleneği üzerine yoğun bir aktarımla karşılaştık. Bu aktarım, geleneksel tiyatro yapımız içinde bulunan, anlatının en ilkel hali sayılabilecek Meddah ve Masal anlatımından farklılıklar gösteren ama oradan beslenen bir anlatı biçimi idi.

Yazar, Yönetmen ve Oyuncu aşamalarında hep bu anlatı geleneğinin izlerini sürdük.

Liminal kavramı¹ üzerine kazandığımız bilgi ve birikim, bu anlatı geleneği ile bir araya gelince tiyatro konusunda var olan düşüncelerimizi gözden geçirme gereği ortaya çıktı. Mezuniyet için tez konusu seçme zamanım gelince bu gereklilik üzerine William Shakespeare'in Hamlet oyununu bu çerçevede kapsamında yeniden oluşturmaya karar verdim.

Metnimi oluştururken gerek çağının sahneleme özelliğini ve gerekse yapmak istediğim oyun kahramanı Hamlet'in sıkışmışlık halini en iyi vereceğine inandığım "Meydan Sahnesi"nde karar kıldım.

Dört yanında seyircinin olduğu bir anlatıda oyuncunun vereceği yönergelere nasıl bir uyum göstereceği önemli idi. Bunun yanı sıra izleyicinin anlatıya ne oranda katıldığını da gözlemek ve bunu ilerleyen süreçte oyunlarımızda kullanmak adına gelişimi gözlemlemek istedim. "İtalyan Sahne"den farklı olan "Meydan Sahnesi" biçiminin, dört yanı seyirci ile çevrili bir sahnenin, metnin biçimsel özelliğinin oyunda anlatılmak istenene nasıl hizmet edeceğinin cevabı da aradığım cevaplar arasında idi.

Buradan yola çıkarak Hamlet'in sıkışmış ruh halini tüm çıplaklığı ile ortaya koymak istedim. Hamlet karşı olduğu sistemle mücadelesinde, farkına varmadan kendisini eleştirdiği ve değiştirmek istediği sistemin unsuru olarak bulacaktır. Bunun farkına vardığında ise artık çok geçtir. Kendisini ölüm anında değişmiş ve başka biri olarak gören Hamlet, olduğuna inandığı, ya da olmak istediği kişiden farklı biri olduğunu gördüğünde, kendisinin olduğuna

¹ SCHECHNER Richard, Performance Studies: An Introduction. Routledge: New York and London – 2002, S: 66–70.

inandığı biçimde anlatılmasını ister. Görünenden farklı olduğunu anlatması için Horatio'ya rica edecektir.

Hamlet'in psikolojik yanına ağırlık vermeden aldığımız eğitimin izlerini kendi çalışma dönemimizde sürerek olay ve durum üzerinden çözümlmeyi amaçladık. Ve bu amaç üzerinde ısrarla durduk. İstekleri belirleyip temeli isteklerden oluşturup anlatımızı ortaya koymayı hedefledik.

Hamlet'i, oyun ve karakter açısından üç bölüme ayırıp Ophelia ile birlikte diğer oyun kişilerinden farklı bir yerde belirtmeyi amaçladık. Değişken oyun ve oyuncular arasında rolden hiç çıkmayan bir Hamlet ve Ophelia olacaktır. Ortada anlatılan epik yapının içinde metnin, olay örgüsünün sürüklediği, neredeyse dramatik anlatı yapının tüm öğelerini kullanan iki insanın dramını ortaya koymak düşüncesindeyim.

Metni ayırdığımız ilk bölümde yılgın, yer yarılrsa da içine girsem diyen bir Hamlet oluşturmayı ve daha sonra Hayalet'le karşılaşarak intikam almak isteyen, düzeni değiştirmek isteyen bir mücadele adamına dönüşen Hamlet'e ulaşmayı amaçladım.

Son bölümde artık olduğundan ve olmak istediğinden farklı olan, intikam hissini tatmin için delilik maskesinin ardına bürünen Hamlet, olayların kontrolünü elinden kaçıracaktır. Hamlet, kurguladığı oyunun içinde farkında olmadan kendisine biçtiği rolün dışında bir figür olarak yer alıp güçlü olay örgüsünün önünde duramadan kaderinin ona biçtiği rolü üstlenecektir.

Son bölümde Hamlet ile annesinin karşılıklı sahnelerinde özellikle altını çizmek istediğim bir yer vardı.

Bu bölüm, metnin içinde doğal haliyle var olan ancak hemen hemen hiçbir Hamlet yapımında istenen biçimde yorumlanmadığını düşündüğüm Kraliçe üzerine kurulacaktı. Bu sahnede, Hamlet'in ısrarlı suçlamaları karşısında Kraliçenin gerçeği görmesini ve Oidipus gibi değişim ve dönüşüm geçirmesini amaçladım. Hamlet'in ısrarlı anlatıları Kraliçenin aymasını sağlayacak, Kraliçenin olayın içerisinde üstlendiği rol onun zehirli kadehi bilinçli bir şekilde içmesine kadar gidecektir.

Burada Kraliçeyi geçmişe işlediği suçlardan arındırıp feminist bir yaklaşımla aklama düşüncesinde idim. Bana göre bu sahne oyunun omurgasını oluşturan sahnelerden biri olmalıydı. Olaylar karşısında sürüklenen Hamlet'in bilinçli olarak yapmak istediğini yerine getirip amaçladığı hedefe ulaştığı bir sahne idi. Kontrolüne aldığı annesini gerekçeleri ile ikna edip amcasının katil olduğunu kabul ettirir. Bu andan itibaren annesi eskisi gibi olmayacak ve Hamlet'e hak verecektir.

Hamlet oyun sonunda kendisini net bir şekilde ifade edemeden, istediğini elde edemeden, delilik suçlamasını aydınlatmadan ölmeliydi. Hiç kimse bunların nedenini anlamayacak ve Hamlet'i anlatmak arkada kalanlara, Horatio'ya düşecektir.

Hamlet – *Ölüyorum Horatio. Mutsuz Kraliçe elveda!*
Horatio, ben gidiyorum ama sen daha buradasın,
Anlat beni, anlat haklı olduğumu
Kuşkusu kalanlara.

Horatio – *Bunu beklemeyin benden.*
Ben bir Romalıyım Danimarkalıdan daha çok.
Biraz daha şarap var şu kupada.

Hamlet – *Bak, canım Horatio,*
Kimseler bilmezse olanları,
Ne berbat bir ünüm kalır dünyada benim!
Geç git biraz gideceğim cennete,
Biraz daha katlan bu kötü dünyamıza
Benim hikâyemi anlatmak için.

Bizim anlatımıza kaynak olan da Hamlet'in ölüm anındaki bu isteğinin dile gelmiş hali olacaktır. Hamlet görüldüğü gibi değil olmak istediği gibi biri idi. Anlaşılmaya çalışarak ömür tüketecek ve anlaşılmadan da ölecektir.

Hamlet'in hikâyesi her seferinde onu anlatmaktan zevk duyan, oyunun içinde ve dışında olan anlatıcı aracılığı ile yeniden dile getirilecek, Hamlet bir kukla gibi oynatılacaktır.

2. BÖLÜM

2. 1. OYUN METNİ DRAMATURJİ ÇALIŞMASI

“Bir Anlatı Örneği Olarak Hamlet” adlı projeme esas teşkil eden oyun metnini hazırlarken Sabahattin Eyüboğlu’nun çevirisinden yararlandım. Bunun dışında Orhan Burian², Özdemir Nutku, Can Yücel³ ve Halide Edip Adivar ile Vahit Turhan’ın⁴ tercümelerini de okuyup inceledim.

Anlatmak istediğime en yakın olanın ve kulağa hoş gelip, söyleyiş kolaylığı sağlaması açısından Sabahattin Eyüboğlu çevirisi olduğuna karar verdim. Burada yaptığım en temel çalışma, William Shakespeare’in Hamlet adlı metninden yola çıkarak yazınsal boyutta bir dramatuji çalışması yapmaktı.

Metnin olabildiğince az kişi ile oynanması amacını gütmeyen tüm metni bir anlatı yolu ile aktarmak temel hedefimdi. Oyunumu kurarken sonu başa alıp, her şeyin bittiği andan itibaren yeniden başlatmak, bu yolla da anlatı hissini, aktarımı güçlendirmeyi amaçladım. Billy Wilder’in Sunset Bulvarı⁵ adlı filminde anlatı bir ölünün ağzından yapılır. Tüm film aslında bir geriye dönüştür. Filmin başında havuzda ceset olarak yüzen kahraman, tüm film boyunca o havuza bir ölü olarak düşene kadar yaşadıklarının hikâyesini anlatır.

Buradan ilham alarak oyunu, sahneye ilk gelen, oyunumuzda anlatıyı başlatmaktan başka bir amacı olmayan Fortinbras’la başlattım. Burada Shakespeare’in Hamlet yorumunda Fortinbras’a yüklediği iktidar anlamı üzerinde durmadan, hazırladığım metnin getirdiği durum üzerinden gitmeyi tercih ettim.

William SHAKESPEARE – HAMLET⁶

Fortinbras – Neler oldu burada? Bu cesetler de ne?

Horatio –Anlatayım

Şehvete, kana bulanmış soysuzlukları,

² SHAKESPEARE William, Hamlet, Orhan Burian, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul – 1995.

³ SHAKESPEARE William, Hamlet, Çev: Can Yücel, Papirüs Yayınevi, 3. basım, İstanbul – Ekim 1998.

⁴ SHAKESPEARE William, Hamlet Danimarka Prensi, Çev: Halide Edip Adivar – Vahit Turhan, İstanbul Üniversitesi edebiyat Fakültesi Neşriyatından, No.155, Cumhuriyet Matbaası, İstanbul – 1941.

⁵ Sunset Boulevard, Yönetmen: Bily Wilder, Oyuncular: William Holden, Gloria Swanson, 1950 – ABD.

⁶ SHAKESPEARE William, Hamlet, Sabahattin Eyüboğlu çevirisi esas alınmıştır. Remzi Kitabevi – İstanbul 1965.

*Aldanmaları, körü körüne öldürmeleri,
Ve sonunda, kuranların başını yiyen
Sersemce kurulmuş tuzakları.
Anlatayım bunları bütün gerçekliğiyle.*

Oyunun tümü, neredeyse Fortinbras'a verilen bir cevaptır. Fortinbras'ın öğrenme isteği ve Horatio'nun anlatma görevi Hamlet'i izlenir hale getirecektir.

Burada, Âşık geleneğinde olduğu gibi, “aldı sazı Kerem çaldı ve söyledi” denilen şekli ve akmakta olan olayın içine kahramanın söylediklerini katan bir Âşık anlatımını kullanmaya çalıştım. Anlatıcı kesmeleri ile bu bölümlere geçiş yapacaktı.

Oyunumuzdaki yapının anlaşılması için aşağı aldığım bölümde anlatıcı yazılı olan tüm bölümleri bir sunucu edası ile seyirciye söyler ve aynı zamanda Horatio'yu da oynadığı için oyuncu olarak anlatının içinde yerini alır.

Anlatıcı – Hoş geldiniz. Bizleri yalnız bırakmadığınız için sizleri selamlarız. Bu akşam davete uyup gelen sizlere anlatacağımız oyun, Hikâye-i Hamlet. William Shakespeare'in 1601'de yazdığı en ünlü oyunu. Olay Danimarka'da geçer.

HAMLET

I. Perde

II. Sahne

Anlatıcı – Bir ay önce ölmüştür Danimarka Kralı Hamlet. Kardeşi Claudius, abisinin eşi ile evlenip Danimarka tahtına geçiverir bu bir ayın sonunda. Çürümüş bir şeyler var Danimarka Krallığında.

Metni oluştururken dikkatimi çeken kronolojik bir hata olduğu yönündeki izlenimim oldu. Burada top ya da ateşli silahlardan zamanından önce söz edilmesi, Wittenberg Üniversitesi'nin zamanından önce kurulması, moda ile ilgili ayrıntılar ve Shakespeare'in zamanındaki oyunların yasaklanması, çocuk oyuncular gibi vaktinden önce söz edilen

kronolojik hatalardan söz etmiyorum. Metnin kurgusu açısından hatalı gördüğüm bir yerden özellikle söz etmek istiyorum.

Hayaletin görünüp daha sonra bunun haberinin Hamlet'e verildiği sahne, cenaze töreninden sonra olmalıydı. Ve daha önce yapılan bu cenaze töreninde Horatio ve Hamlet mutlaka karşılaşmış olmalıydılar. Bu nedenle karşılaşmalarını öne çekip Hayalet sahnesini bundan sonraya koyma yoluna gittim. Oyunda yaptığım kronolojik değişimleri bire bir sahne numaraları kullanarak vermek hem de bu şekilde Shakespeare'in metni içinde nerede olduğumuzun bilinmesini istedim. Bu istek, daha çok oyunu bilen ve belki de izlemiş olanlara yaptığım değişiklikleri belirtmeye yönelik bir istektir.

Kaynak araştırması yaparken bu uygulamanın bir benzerinin Boğaziçi Üniversitesi öğrencilerinin topluluğu olan Tiyatro Boğaziçi Oyuncuları tarafından denendiğini ve Mimesis Hamlet Özel Sayısı'nda⁷ konuyu işlediklerini tespit ettim. Metin Göksel, Fırat Güllü, Murat Kemaloğlu ve Cüneyt Yalaz ortak yönetiminde bu yaklaşım denenmişti. Daha önce yapıldı diye, tekrara düşme riskine rağmen düşündüğüm bu değişiklik fikrinden vazgeçemedim. Ancak burada belirtmeyi de gerekli gördüm.

Bu benzerliğin yanı sıra aynı yapımda bizde de var olan Anlatıcı rolünün olduğunu gördüm ancak işleyiş bakımından bizim anlatıcımızdan hayli farklı olduğunun altını çizmek gerekir. Tiyatro Boğaziçi'nin yapımında kullanılan iki Anlatıcı geçmiş Hamlet metinlerinden, Shakespeare dönemi sosyal yaşantısından bahsedip, oyunun anlatımına geçerler. Bizim tercih ettiğimiz Anlatıcı ise bir sunucu edası ile oyunu açan ve Horatio'ya dönüşen bir oyuncudur.

Metindeki bu kronolojik yapıyı düzelttikten sonra amacımıza hizmet eden sahneleri belirleyip bunların düzenlemesini yaptım. Söz özelliklerine göre değerlendirme yaptığımda Shakespeare metni üzerinde kesme yapmak mümkün görünmüyor. Çünkü anlamsız görünen bölümlerde bile Shakespeare çok önemli sözler söylemiş. Örnek vermem gerekirse; Polonius, oğlu Leartes'i Fransa'ya yolcu ederken bir tirat söyler ki söz sanatı açısından çok güzel bir örnektir. Ancak bizim amacımıza hizmet etmediğinden çıkardığım bölümlerden biridir.

⁷ MİMESİS, Tiyatro / Çeviri – Araştırma Dergisi, Sayı: 10 Hamlet Özel Sayısı, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul – 2004.

Hamlet'in içinde bulunduğu durumu anlatma açısından cenaze sonrasını ve hayalet sahnesini ilk bölüm olarak metnime aldım. Hayalet sonrası içine düştüğü sistemle mücadele sürecini en iyi verdiğini düşündüğüm sahnelerle ikinci bölümümü oluşturdum. Bunlardan ilki, Polonius'un Kral Claudius tarafından Hamlet'in ne düşündüğünü öğrenmesi için görevlendirildiği sahne idi. Hamlet ve Polonius arasında geçen bu ikili sahnede Hamlet deliyi oynamaya başlar. İkincisi ise Hamlet'in çocukluk arkadaşları Guildenstern ve Rosencrantz'in Hamlet'in ne düşündüğünü öğrenmeye çalıştığı sahnedir.

Kraliçe ile Hamlet arasında geçen sahneye Hamlet'in Ophelia ile olan sahnelerinden daha fazla önem verdiğimi ve daha fazla anlam yüklemeye çalıştığımı söylemeliyim. Bu sahne nerede ise oyunun omurgasını oluşturmalydı. Çünkü başından beri olayların sürüklediği Hamlet, ilk defa olarak amaçladığı bir Şeyi başarmış ve annesini amcası Kralın babasının katili olduğuna inandırabilmiştir. Bundan sonra artık hiçbir Şey Kraliçe için eskisi gibi olamayacak Kraliçe o aymaz hali ile yaşamaya devam edemeyecektir. Hamlet'in anlattıkları karşısında görünenin ötesinde bir Őeylerin olduğunu anlayan Kraliçe, kendisinin de bu olayların içinde yer almasının gerçeği ile yüzleşmek zorunda kalacaktır.

Ophelia'nın delirdiği sahne oyunun finalini oluşturan düello sahnesinin nedeni olduğu için öncelikle olarak yerini aldı. Burada Leartes'in nasıl bir istekle düelloyu istediği ortaya konuyordu. Kral Claudius tarafından kışkırtılan Leartes kardeşinin halini görünce bundan sorumlu tutuğu Hamlet ile düello etmek için hazırlığa başlıyordu.

Bu son sahnede Kraliçenin bilinçli olarak zehirli içkiyi içmesi onu bir Oidipus gibi günahsız yapacaktır. Kraliçe lm bir lütuf gibi kabul edip zehirli şarabı büyük bir istekle içecektir. Bu onun kocasının ölümünden duyduğu suçluluk hissini yenmek için yaptığı bir iş olacaktır.

Yazım aşamasında bunları tespit edip metnimi oluşturdum. Metnime son Őeklini verdikten sonra artık ekibimle çalışmaya hazırdım. Aslında metnin son halini alması için gerçek manada sahnede çalışmam gerekiyormuş. Metnin yapısı birkaç kez değişmek zorunda kalacaktı. Bunu daha sonra sahne üzerinde çalışmalar başlayınca anlayacaktım.

2. 2. Hamlet Karakteri

Shakespeare'in Macbeth⁸ oyununda Macbeth'i harekete geçiren bizzat kendi içindeki dürtüsü değil, Lady Macbeth'in dışarıdan kışkırtmalarıdır. Macbeth kendi içinden gelen istekten daha ağırlıklı olarak Lady Macbeth'in istekleri ve yönlendirmesine göre davranır. Nerede ise bir güdüleme söz konusudur.

Hamlet'in karakterleri hayata sıkı sıkıya sarılan, tutkuyla bağlı olan karakterlerdir. Kral yaptığığın doğru olduğuna sonuna kadar kendini inandırmıştır. Kraliçe kocası öleli çok olmasa da hemen evlilik yapabilecektir. Leartes eğitim ve ikbal için uğraş verir. Ophelia aşkını sonuna kadar yaşar. İki çocukluk arkadaşı Guildenstern ve Rosencrantz bile yaptıkları işe çok bağlıdırlar. Bu karakterlerin içinde tutkusu olmayan bir tek Hamlet vardır.

(Kral Hamlet'in cenaze töreni yapılmaktadır. Hamlet törene katılanlardan biraz uzakta durur. Onlar çıkıp gidince mezarın başına gelir.)

Hamlet – *Ah bu katı, kaskatı beden bir dağılsa,
Eriyip gitse bir çiy tanesinde sabahın!
Ya da Tanrı yasak etmemiş olsa
Kendi kendini öldürmesini insanın!
Tanrım! Ulu tanrım! Ne bunaltıcı, ne berbat,
Ne tatsız, ne boş geliyor bu dünya bana!
Ah ne iğrenç, ne iğrenç! Bakımsız bir bahçe ki
Azgın bitkileri tohuma kaçmış,
Pis, kaba ne varsa tabiatta sarmış içini.*

Oyuncu 1 – *Bu muydu olacak iki ay sonra ölümünden?*

Oyuncu 2 – *O kadar bile değil, iki ay bile olmadı.*

Oyuncu 1 – *O yüce kralı bir düşün bir de şuna bak:*

⁸ SHAKESPEARE William, Macbeth, Doç. Orhan Burian, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul – 1989.

Oyuncu 2 – *Öyleyken bir ay içinde...*

Hamlet – *Düşünmesem daha iyi.*

Kadın zaaf demekmiş meğer! Kısacık bir ay...

O kadın, evet annem amcamla evleniyor.

Bir ay içinde... Yalancı gözyaşlarının tuzu

Daha yakarken kızarmış gözlerini

Evleniyor bu adamla.

Oyuncu 1 – *Ne kıyasıya bir acele bu!*

Oyuncu 2 – *Ne azgın bir atılış haram döşeğine!*

Oyuncu 1 – *İyi değil, iyilikte çıkmaz bundan.*

Hamlet – *Ama boş kendini, yüreğim; dilimi tutmam gerek!*

Shakespeare'in Hamlet yazımında da buna benzer bir yapı kullanıldığını çıkarsadım. Yukarıdaki bölümde örneğinin görüldüğü gibi Hamlet sanki kendi dışında iki kişi ile konuşmaktadır. Belki burada bir Lady Macbeth yoktur ama Hamlet çok açık bir şekilde bir kişi olabilecek kadar güçlü bir ikileme karşı karşıya bırakılmıştır. Bu ikilemi ve Hamlet'in içinde bulunduğu kapana kısırılmışlık halini ortaya koymak için Hamlet rolünü ikiye böldüm. Diğer karşı çıkışlarda sıkıştırma halinin belirgin olması adına bu karşı rolü de ikiye böldüm. Bu durum, izleyenler tarafından çok rahat bir kabul gördü. Bir yanlış içine düşmemek için bu tercihim tekrar tekrar gözden geçirdim. Ve izleyicinin bu tercihim kolaylıkla kabul etmesinin altında yatan nedenin, benim gördüğüm bu ikilemi görmesi olduğuna inandım.

Oluşturduğum metnin başında Hamlet yer yarılrsa da içine girsem diyen bir ruh hali içindedir. Bunun nedeni babasının ani ve nedeni tam anlaşılamayan ölümü ile annesinin bu ölümün üzerinden çok geçmeden evlenmesidir. Üstelik bu evlilik ölen Kralın kardeşi Claudius ile olunca Hamlet bunu kabullenemez. Babasının yerine bir türlü amcasını koyamaz.

Kral –

Ya sen, Hamlet, yeğenim, oğlum...

Hamlet – Yeğenden biraz fazla, oğuldan bir hayli az.

Hamlet sürekli bir şüphe içindedir. Hayaletin gelip gelmeyeceği konusunda, hayaletin gerçek olup olmadığına, gelenin bir şeytan olup olmadığına, amcasının gerçekten katil olup olmadığına, annesinin bu olayların içinde olup olmadığına dair sürekli ikilemler içindedir. Kral için hazırladığı düzmece oyunda bile kendi yargısının dışında Horatio'nun da Kralı dikkatle takip etmesini ister. Kendi yargısından emin olamaz. Oyuncularla kendisinin yaptığı düzmece oyunu, içinde bulunduğu durumu kıyaslar ve “olmak ya da olmamak” tiradının sonunda bu kararsızlıklarının nedeninin bilinç olduğunu kabul eder.

Hamlet kendisine acılamakla meşgul olup harekete geçmeyi hep engeller. Amcanın katil olduğuna inanır ama Kral Claudius günah çıkartırken onu öldürmek için eline fırsat geçmesine rağmen bunu yapmaz. Bunun için kendisine bahane bulur. Hamlet'in ruhundaki ikilem O'nu sürekli iki yönlü düşündürür ve bu da kararlarını uygulama aşamasına geçmesini geciktiren temel etkendir.

Hamlet'in gerek bizim metnimizde gerekse orijinal metinde deli olmadığı, deli rolü yaptığı bellidir. Hamlet babasının hayaleti ile karşılaştıktan sonra deli rolü oynayacağını arkadaşlarına söyler. Bundan sonra ilk kandırdığı kişi Ophelia ile babası Polonius'tur. Polonius kızından öğrendiği delilik belirtilerini koşup Kral ve Kraliçeye haber verir. Hamlet Polonius'a deli rolü yapar. Yalnız kaldığında ya da arkadaşı Horatio ile veya oyuncularla konuşurken gayet mantıklı ve akli başındadır. Kraliçeden deli olmadığını yalnızca öyle gördüğünü ve bunu da bilinçli yaptığını Krala söylemesini ister. Sadece istediği anlarda deli rolüne bürünür. Polonius'u öldürdükten sonra cezalandırılmamak için Claudius karşısında iyicene deliliğe vurur ve İngiltere yolculuğuna çıkarken itiraz etmez.

Yalnız Hamlet'in ikilemleri kadar hezeyanları da vardır. Bunlar Hamlet'in kendini tutamayıp kontrolünü kaçırmaya neden olurlar. Hamlet oynadığı deli rolünden farklı olarak gerçekten cinnet derecesinde kontrolünü kaybedebilir. Bunların neticesinde Polonius ve Kralı öldürür. Bunlar üzerlerinde o kadar düşünülmesine rağmen daha önceden planlanan davranışlar değil o andaki patlamaların sonucudur.

Hamlet bilinçli olarak iki çocukluk arkadaşını ölüme gönderir. Orada planlı olarak hareket eder. Daha önce annesi ile konuşurken dile getirdiği bu planı, söz konusu olan kendi

hayatı olunca hiç düşünmeden gerçekleştirir. Burada iki arkadaşının karşısında tercihini doğal olarak kendinden yana kullanır. Bu bölümde de isteğini gerçekleştirme kudretine sahip olduğu görülür.

Hamlet Ophelia'yı gerçekten sevmektedir. Ancak mücadele içine atıldığı vakit ayak bağı olacağını düşündüğü Ophelia'nın kendisini bırakmasını temin için sert konuşur ve deli rolü oynar. Annesinin yaptıkları karşısında kadınlara karşı bir güvensizlik içine girer. Üstelik Ophelia Polonius'la birlik olup Hamlet'e karşı bir düzen içinde yer alması ile bu hissini haklı çıkarır. Annesine karşı duyduğu öfkenin etkisi ile hayli sert bir tepki verir. Ophelia deliliğin pençesine düşüp intihar edince ölümü Hamlet'i derinden etkiler. Gerçekten üzülür

Hamlet bu pişmanlık hissini yaptıklarından sonra sürekli duyar. Polonius'un ölümü sonrasında, Ophelia'nın ölüm haberini aldığı anda ve Leartes'in ölümü sonrasında yine pişmanlık gösterir. Kendi ölümü bile Hamlet'in pişmanlığı için bir delildir. Harekete geçme konusunda ağır davranan Hamlet, bir anda harekete geçtiğinde ise sonunda hep pişmanlıkla karşılaşır. Duyduğu bu pişmanlık hissi genelde ölümler sonrasındır.

2. 3. Kraliçe ve Ophelia Karakterleri

Kraliçe

Kocasının ani ölümü karşısında sarsılan Kraliçe kocasının kardeşi ile evlenip teselli arar. En çok eleştiri aldığı davranışı kocasının ölümü üzerinden çok geçmeden yaptığı bu evliliğidir. Alışlageldik yas sürecinin tamamlanmasından önce yaptığı bu evlilik oğlu Hamlet tarafından çok sert bir şekilde eleştirilir. Başkaları tarafından da hoş karşılanmayan bu davranış pek çok kez dile getirilir.

Hamlet'in Horatio ile ilk karşılaştığı sahnede ikili bu konuda konuşur.

***Hamlet** – Aman, Horatio, sen misin?*

Çok sevindim gördüğüme. Hoş geldiniz.

Ama Elsinor'da ne arıyorsunuz?

Horatio – Babanızın cenazesine gelmiştim, efendimiz.

Hamlet – Haydi, alay etme arkadaş benimle;
Annemin düğününe gelmişsindir.

Horatio – Doğrusu biraz çabuk oldu bu düğün.

Hamlet – Ekonomi, Horatio, ekonomi!
Cenaze sofrasında sıcak yenen yemekler
Düğün sofrasında soğuk verildi.
Öyle bir günü görmektense, Horatio,
En büyük düşmanımı cennette görmeye razıydım.

Kraliçe kişisel zaaf gösterse de, yas süresi dolmadan evlense de kocasının ölümünde suç ortağı değildir. Bundan haberi olmadığı gibi Claudius tarafından kandırılmıştır. Gözü öyle boyanmıştır ki içinde bulunduğu durumdan ve kendisinden başkasını görecektir durumda değildir.

Ancak Hamlet'in hazırladığı gösteri sonrası yaptıkları görüşmede kendine gelir. Olayı başka bir boyutu ile görüp Hamlet'e hak verir. Yeni haberdar olduğu bu durum Kraliçenin vicdanında sarsıntıya yol açar. Ne yapacağını bilemez. Oğlu Hamlet'ten medet umar.

Kraliçe – Dur, konuşma artık, yeter! Yeter, canım Hamlet,
Her sözünle bir hançer saplıyorsun bağrıma.
Ah, Hamlet! Yardın yüreğimi, ikiye böldün!

Hamlet – Böldümse, kötü yarısını kaldırı at,
Yalnız öbür yarısıyla yaşa bundan sonra.
İyi geceler!

Kraliçe – Ben ne yapacağım şimdi?

Hamlet annesine yarı alaylı bir halde akıl verir. Hamlet'in bu durumdan tiksinti duyduğu açıktır. Annesi tam olarak güven vermemektedir. Ama Kraliçe bu güven duygusunu

yemine benzer hatta ondan daha güçlü bir ifadeyle kazanır. Öyle ki Hamlet annesinin bu sözü karşısında ona inanır.

Hamlet – *Bırak, o et yığını kral çeksin yatağına seni:*

Yanağına çimdiklesin, fareciğim desin sana!

Söyletsin sana her şeyi:

Deli olmadığımı, mahsus öyle göründüğümü...

Söylemen doğru olur tabi bunu kendisine.

Çünkü senin gibi güzel, akıllı uslu bir kraliçe

Böyle değerli sırları nasıl saklayabilir

Kraliçe – *Güven bana! Sözler soluk, soluk da cansa*

Canım çıkmadan tek söz çıkmaz ağzımdan.

Kraliçe olanlar karşısında duyduğu pişmanlık sonucu zehirli şarabı içerek pişmanlığını açıkça dile getirir. Bu tavrı onun suçsuzluğunun ispatıdır. Kral Claudius tarafından gözü boyanıp kandırılan Kraliçe, olayların farkına varmış ve kendi iradesi ile hareket etmiştir.

Ophelia

Ophelia yaşı itibarı ile genç ve toy bir kızdır. Hamlet'e olan sevgisi içtendir. Ancak abisinin ve babasının telkinleri sonucu tüm sevgisine rağmen Hamlet'le görüşmekten kaçınır. Tam bu esnada Hamlet'in delilik tuzağına düşer ve ona inanır. Babasının yönlendirmeleri ile Hamlet'e karşı kurulan tuzağın içinde yer alır. Hamlet hakkında babasına bilgi verir. Ophelia Hamlet'in taşıdığı yükü taşıyacak güçte bir kız olmadığından Hamlet onu kendisinden uzaklaştırır. Böyle yaparak Ophelia'nın zarar görmesini engellemeye çalışır. Ophelia annesinden kaynaklanan boşluğu dolduracak güçte bir kız değildir. Onun yaratılışında zorluklara karşı koyacak güç yoktur. Ophelia'nın aşkı ne kendisine ne de Hamlet'e bir güç veremez. Çünkü o güçten Ophelia kendisi de yoksundur.

Üstelik Hamlet Ophelia'nın kendisine karşı kurulan tuzağın içinde yer aldığını hissedip yine aşırı tepki verir. Hamlet annesinin evliliğini ihanet hatta ensest olarak görür. Bu evlilik ile kadınlara karşı bir tavır içine giren Hamlet'e Ophelia'nın tavrı da ihanet gibi gelir. Annesi ile olan sahnesindeki sertlik ölçüsünde bir sertlik gösterir. Ophelia'yı artık yanında ve

etrafında görmek istememektedir. Kendilerini dinlediklerini hissettiği Kral ve Polonius'un duymaları için sözler söyler.

***Hamlet** – Git, bir manastıra gir! Aşağılık
herifleriz hepimiz; inanma hiç birimize, manastıra gir...*

Hamlet'in kendisinden yüz çevirmesi ile sarsılan Ophelia, sevdiği insanın, Hamlet'in deli rolüne de inanır. Buna bir de babası Polonius'un sevdiğinin eli ile ölümü eklenince dayanma sınırını aşmış olur. Özellikle babasının ölümü sonrası düştüğü bunalımdan çıkamaz. Ağabeyinin yokluğunda yalnız kalan Ophelia cinnet geçirir. Zayıf yapısı karşılaştığı bu acıları kaldıramaz ve bir çiçek gibi "Mayıs gülü" gibi solar gider.

2. 4. Anlatıcı ve Oynadığı Karakterler

Anlatıcı

Anlatıcı ve Horatio'yu bir oyuncu oynayacaktı. Oyuncu ilk olarak Horatio ağzıyla anlatıyı başlatıp daha sonra bir sunucu gibi oyun ve sahne geçişlerini bildirecekti. İki rolün birbirinden net çizgilerle ayrılması tercihim idi. Anlatıcı sunucu tavrından anlatı ilerledikçe oyuncu tavrına geçiş yapacaktı. Ama anlatının başında ve sonunda özellikle sunucu tavrı çok net olacaktı ki ara geçişlerde oyunculuğu iyice ön plan çıkabilecekti. Burada ifade ettiğim ve üzerine çok tartışılan tavrı şu idi: Horatio daha dramatik Hamlet'e yakın bir rol oynarken Anlatıcı anlatıyı dışarıdan, bir üçüncü şahıs ağzından aktarır gibi sunmalıydı.

Tasarladığım yapı ilk gösterimle birlikte değişti. Oyunun üç kişiye inme kararı ile Anlatıcı tüm rolleri üstlenir duruma geldi. Artık zorluk derecesi artmıştı. Anlatıcı ve Horatio gibi yalnızca iki rol arasında sorun olan geçişler artık tüm roller ve Anlatıcı arasında sorundu.

Hamlet'in diğer yüzü

Hamlet'in verdiği her kararda ya da karar veremediği her düşüncede başka biri gibi yer alan ifadeler vardı. Hamlet kendisini hareket geçirmek için kafasındaki düşüncede şekil bulan bu diğer kişiden yararlanıyordu. Bunu Hamlet rolünden bağımsız olarak sahneye taşımak

istedim. Yine Hamlet'in kendisi olacak ondan farklı davranabilecekti. Bu ikilem sonucu Hamlet rolünü önce üç kişi arasında böldüm. Hamlet olayın tek boyutunu ele alırken geri kalan iki kişi de karşıt görüşleri ele alıyorlardı.

Hem bu sayede ortada sıkışıp kalan Hamlet'in sıkışmışlık hali görsel olarak da kendini ifade edebilecekti. Onun ruhunda kopan fırtınalar, beyninde uçuşan düşünceler göz önüne gelecekti. Kalabalık kadro sonrası ekip üç kişiye inince doğal olarak bu yapıda değişti. İki kişi tek bir oyuncuya dönüşerek Hamlet'in tüm karşıt görüşlerini savunur oldu. Sıkışmışlık halinin zarar görmediğini hatta belki de daha fazla belirginleştiğini söylemeliyim.

Horatio

Horatio, Hamlet'in her zaman güvenebileceği bir dosttur. Hamlet'in kötü anlarında hep yanındadır. Oyunun başında da cenaze için geldiğini ifade eder. Horatio, yanında olduğu sürelerde Hamlet'i hep itidale, sükûnete davet eder. Dengeli ve düşüncelidir. Hamlet'in tüm samimiyeti ve yakınlığına rağmen asla saygıda kusur etmez. Davranışları hep ölçülüdür. Çıkar gütmeyen, içten gelen sevgisi ile hareket eden bir kişidir. Onun bu karşılıksız sevgisi, verdiği itimat, Hamlet'in içini dökmesine neden olur. Horatio anlatıda her şey bilen tek adamdır. İlk başta Anlatıcı ile ikili rol olmasının altında yatan neden de budur.

Horatio gerçek Hamlet'i bilen tek kişidir. Onun davranışlarının nedenini, gerçekte ne yapmak istediğini bilen kişidir. Belki Hamlet kendisini Horatio kadar tanıyamamıştır. Horatio, Hamlet'in yanında bilirkişi gibidir. Sürekli görüşü ve ne düşündüğü sorulur. Gözlemlerine ve yargısına güvenilir. Hamlet en önemli gördüğü şeyi ondan rica eder. Hamlet'in nasıl biri olduğunu ve neden böyle davrandığını anlatmak Horatio'nun görevidir.

Claudius

Tahta geçmek için, iktidarda hakkı olduğunu düşündüğü için abisini zehirlemekten çekinmez. Yaptığının suç olduğunu bilir ama kendince haklı sebepler bulmuştur. Kazanmak için her yolu mubah görür. Krallık onun da hakkıdır. Kral olmak için evlenmiş olsa da Kraliçeyi gerçekten sever. Eğlenmeye ve şaşaaya düşkündür.

Yaşı gereği hayat tecrübesi Hamlet'e göre daha fazladır. Devletle ilgili konulara da daha hâkimdir. Becerikli bir adamdır ve Hamlet'in tam tersi olarak çabuk karar verir. Tam bir

devlet adamıdır. Uzak görüşlüdür. Fortinbras tehlikesini daha büyümeden yazdığı bir mektupla durdurur. Orduyu teyakkuza geçirip nöbetler tutturur. Yeni silahlar aldırır, ülkeyi savaşa ve bir istilaya karşı koymaya hazırlar. Hamlet'i göz önünden ayırmaz, uzağa gidince kontrolünden çıkacağını bilir. Hamlet'i tehlike olarak görüp daima kontrol altında tutmaya çalışır. Bu nedenle Hamlet'in ne yaptığını, ne düşündüğünü öğrenmek için casuslarından yararlanır. Sürekli onunla ilgili raporlar ister.

Hamlet'in delilik haberi geldiğinde bunun aşktan olmadığını, kendisine karşı bir eylem olabileceğini sezer. Polonius'un ölümü sonrası hızlı bir şekilde Hamlet'in ölüm kararını verip İngiltere'ye göndermekten çekinmez. Leartes babasının intikamını almak için saraya gelince soğukkanlılığını korur. Kendisini öldürmeye gelen Leartes'i yumuşatıp Hamlet'e karşı komplo kurduracak kadar mahirdir.

Kendisini ne kadar haklı görse de vicdanını susturmak için günah çıkartır. Kendisi ile baş başa kaldığında suçunu itiraf etmekten çekinmez. Kendisine karşı dürüsttür. Oyunda cinayet sahnesini görünce vicdanının sesini bastıramaz, cinayetine dair ipuçları verir.

Tüm ikiyüzlülüğü ve caniliğine, insani zaaflarına karşın krallık vakarına sahip biridir.

Hayalet

Hamlet'i harekete geçiren dış etkidir. Söyledikleri ile Hamlet'i sarsar. Anlattığı ve arada kaldığı, içinde yaşadığı dünya korkunçtur. Söylediklerinin yanı sıra sezdirdikleri ile de Hamlet'i dehşete düşürür.

Savaş kazanmış, ülkesini dirlik düzenlik içinde yaşatırken, tehlikeleri düşünmezken hiç beklenmedik bir anda en yakını tarafından öldürülmüştür. Ne olursa olsun tedbiri elden bırakmamak gerekir. Her an ölüme hazır olmalı günah çıkarmak ihmal edilmemelidir.

Görünür bir halde oynatıp oynatmama konusunda tereddüde düştüğüm Hayalet rolü, Anlatıcının varlığı ile anlam kazandı. Hamlet gelmesini çok istediği babasını düşüncesinde var eder. Gelen babasıdır ama şeytan da olabilir karşısına çıkan. Babasının ölümü üzerine kafasında dolaşan şüpheler doğrulanmıştır. Artık babasının intikam isteyen ruhunun isteği yerine getirilmeli ve intikamı alınmalıdır.

Polonius

Bir saray adamının özelliklerini gösterir. Çıkarının güçlüden, Kraldan yana olduğunu bilir ve menfaati yönünde davranır. Bilgiçtir, cevabını bilmediği soru yok gibidir. Abartma ve çok konuşma huyu vardır. Yaşlılığın getirdiği güvenle hatalar yapar. Hamlet görüldüğünün aksine Polonius'un gerçekte ne olduğunu iyi bilir. Polonius kendisinden üst seviyedeki insanların aşağılamalarına ikbal için katlanır. Oğlu Leartes için de aynı şeyleri düşünmektedir.

Polonius tuzak ve düzenlere meraklıdır. Hamlet'in ağızından laf alabilmek için kendini paralar. Bu uğurda kızını bile devreye sokar. Aşırı işgüzarlığının sonucu Hamlet tarafından Kral zannedilerek bir yanlışlık sonucu öldürülür.

Oyuncu

Hamlet'in hazırladığı oyunun aktörüdür. Kendisinden isteneni yerine getiren, sonuçları üzerine hiçbir düşüncesi olmayan bir adamdır. Bir bakır kablonun elektriği iletmesi gibi o da anlatıyı iletir. Kendisi anlatımından etkilenmez. Hamlet oyuncu ile kendisini kıyasladığında anlamadığı da budur. Oyuncu sahnede yaşadığını, gerçek hayatta insanın yaşadığı gibi kendi bünyesine taşımaz.

İki kişi için hazırlanan oyuncu sahnesinde, oyun kadrosu azalınca kendi içinde düzenleme yapma gereği duyuldu. Hazırlanan kuklalar bir oyuncu tarafından oynayacak şekilde düzenlendi ancak uygulamada sıkıntılar yaşandı.

Leartes

Leartes yapı itibari ile babasının oğlu olabilecek bir adamdır. Krala geliş nedenini anlatırken "*Taç giyme töreninize katılmak için geldim*" demesi babasının yolunda yürüdüğü yönünde bir izlenim veriyor.

Hamlet'in tersine düşünmeden eyleme geçme eğilimi olan Leartes, tıpkı Hamlet gibi değişen olaylar karşısında sürüklenir. Öç almak hatta öldürmek için geldiği Kralın kararını kabul eder. Hamlet'i öldürmek için hazırladığı kılıç kendi ölümüne neden olur. Ölürken yaptığı itiraf ile af diler.

Leartes yapılan son değişikliklerle bizim metnimizde çok önemli yer işgal etmeyen bir hale geldi. Sadece en son bölümde tuzağı kuranın Kral olduğunu söyleyen biriydi.

2. 5. Süreç Analizi

William Shakespeare'in oyunu Hamlet'ten yola çıkarak oluşturduğum anlatı metni üzerinden provalara başladık. İlk provada okuma çalışmaları yapıldı. Ekibime kurduğum dramaturjik yapı ile seyirciye anlatmak istediğim dünyayı ifade ettim. Sorularına cevaplarım tatmin edici idi. Sorulan her durum üzerine cevaplar sundum. Oyuncular istedikleri cevapları aldıklarını ve benim dersime çalışmış olarak geldiğimi ifade ettiler. Ancak bu yapı çalışmalar başlayınca oyunculardan gelen öneriler doğrultusunda değişiklikler gösterdi. Gelen fikirleri yapının omurgasına zarar vermediği sürece dikkate alıp değerlendirdim. Fikir uygulamada güzel olsa da yapısal özellikleri bozar nitelikte olduğunda da durumu izah edip fikrin güzel olmasına rağmen amacımıza hizmet etmeyeceği gerekçesi ile geri çevirdim.

Uzunca bir süre ezberlerin tamamlanmasına harlandı. Benim metodumda ise sahne üzerinde ezber yaptırıp onun iyice yerleşmesini sağlamak vardı. Bu metot her oyuncuya uygun gelmediğinden ezber aşamasında vakit kaybettik. Ezberler bitip sahneye adım attığımız zaman devam eden öneriler oldu. Oyuncu odaklı bir yönetim anlayışım olduğü için bunları yine değerlendirdim. Açıklamalarımla birlikte uygun olanları alıp uygun olmayanları kenara bıraktım.

Bizim Kadir Has Üniversitesi Film ve Drama bölümünde edindiğimiz en temel yapı taşlarından biri olan role durum ve istek üzerinden yaklaşmayı burada oyuncularına anlattım. Bölümden öğrenciler arasından bunu kabullenenler olduğü gibi henüz bunun ayrımına varamayanlar da oldu. Dışarıdan gelenler arasında ise bu yaklaşım biçiminin anlaşıldığını söyleyemeyeceğim. Ancak çok daha sonra ekibe en son dâhil olan, okul dışından oyuncu arkadaşımızın katıldığı bir çalışmada bizim ne anlatmaya çalıştığımızı anladığını telefonla iletmesi beni çok mutlu etti.

Söyledikleri ve katıldığı çalışma ile bizim ifadelerimiz arasında kurduğü özdeşlik, benim de her zaman söylediğim; "bu bilginin tam olarak vücut bulması için süreç gerekli" düşüncemi doğrular nitelikteydi.

Çalışmamızda ağırlıkla uyguladığımız bu “durum ve istek” üzerinden oynamak bize çok büyük rahatlık verdi. Provalarda öğrendiklerimizi deneme şansını yakaladık. Bir süre sadece oyun çıkarma amacına yönelik giden çalışmalar sonra yerini sahne uygulamalarına bıraktı. Bu andan itibaren Yönetmen olarak ben de rahatladım. Sanki bir başkasının yaptığını gözlemler gibi kendi çalışmama mesafeli yaklaşabildim.

Bu tarz çalışmalarda karşınıza çıkacak en büyük sorun, ekip ne kadar istekli olursa olsun çalışma süreci uzarsa hevesin azalması olacaktır. Bunun en büyük göstergesi karar verilen, belirlenenin yapılması değil, yeni fikirlerin ileri sürülmesi şeklinde kendini gösterir. Burada size düşen Yönetmen tavrınızı ortaya koyarak, despotlukla suçlanma pahasına olsa bile yönetimi elde tutmaktır. Aksi takdirde ekibinizin isteğine göre hareket ederseniz ekip dağılma sürecine girer. Kurduğunuz dramaturjik yapıdan demokrat olma adına vazgeçmek size daha büyük bedeller ödetebilir.

O nedenle; “Tiyatroda demokrasi olmaz, Yönetmenin dediği olur.”

Oyunumuz kalabalık yapısından üç kişiye düşünce daha rahat çalışma olanağı bulduk. Bunun nedeni doğal olarak sayının az olması, çalışma şartlarının uygunluğunun daha olabilir olmasıdır. Bu avantajı kullanarak ikinci gösterime iki gün kala ekibe katılan arkadaşımızı hazırlayabildik. Durum ve istek açısından istediğimiz boyutta olmasa da sahneye çıkacak hale gelmesi bizim için sevindirici idi.

Burada en büyük sıkıntılardan birini kişisel olarak ben yaşadım. Tamamen dışarıdan bakıp olayı bütün boyutu ile görürken bir anda ağırlıklı oyuncu rolümle anlatının içine girince bocaladım. Dış gözün ne kadar önemli olduğunu burada bir kez daha kabul ettim. Bu kabul etme hali gelen eleştirileri savunmaya geçmeden, sağlıklı bir şekilde değerlendirmemi sağladı.

Gelen eleştiriler ışığında tekrar çalışıp hazırlıklarımızı tamamladık. Bir öncekine kıyasla düşük bulduğumuz bir enerji ile oyunumuzu oynadık. Burada özellikle diğer oyuncu arkadaşına anlattığımız önceki performansının taklidini almaması rolüne yine istek üzerinden yaklaşması, bu yolda oynamaya devam etmesi oldu. Daha önce yapılan uyarılara rağmen bizim de içine düştüğümüz ve belki de durumu daha iyi anlamamıza neden olan bu hataya arkadaşımız uyarılarımız sonucu düşmedi. Önceki istekler üzerinden yorumuna devam etti.

Aşağıda son halini verdiğimiz anlatı metnini bulacaksınız. Bu yapı üç oyuncuya göre hazırlanan metnin son şeklidir.

2. 6. Oyun Metni

BİR ANLATI ÖRNEĞİ OLARAK HAMLET

**Kadir Has Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Film ve Drama Yüksek Lisansı**

Anlatıcı
Hamlet
Horatio
Kral
Kraliçe
Hayalet
Polonius
Ophelia
Oyuncu
Leartes

WILLIAM SHAKESPEARE 'den

**Uyarlayan – Yöneten
Hasan Hüseyin KARABAĞ
2009**

Horatio – Anlatalım, anlatalım

Şehvete, kana bulanmış soysuzlukları,
Aldanmaları, körü körüne öldürmeleri,
Ve sonunda, kuranların başını yiyen
Sersemce kurulmuş tuzakları.
Anlatalım bunları bütün gerçekliğiyle.

Hamlet – Ah bu katı, kaskatı beden bir dağılsa,
Eriyip gitse bir çiy tanesinde sabahın!
Ya da Tanrı yasak etmemiş olsa
Kendi kendini öldürmesini insanın!
Tanrım! Ulu tanrım! Ne bunaltıcı, ne berbat,
Ne tatsız, ne boş geliyor bu dünya bana!
Ah ne iğrenç, ne iğrenç! Bakımsız bir bahçe ki
Azgın bitkileri tohuma kaçmış,
Pis, kaba ne varsa tabiatta sarmış içini.

Oyuncu – Bu muydu olacak iki ay sonra ölümünden?
O kadar bile değil, iki ay bile olmadı.
O yüce kralı bir düşün bir de şuna bak:
Öyleyken bir ay içinde...

Hamlet – Düşünmesem daha iyi.
Kadın zaaf demekmiş meğer! Kısacık bir ay...
O kadın, evet annem amcamla evleniyor.
Bir ay içinde... Yalancı gözyaşlarının tuzu
Daha yakarken kızarmış gözlerini
Evleniyor bu adamla.

Oyuncu – Ne kıyasıya bir acele bu!
Ne azgın bir atılış haram döşegine!
İyi değil, iyilikte çıkmaz bundan.

Hamlet – Ama boş kendini, yüreğim; dilimi tutmam gerek!

Horatio – Selam, efendimize!

Hamlet – Aman, Horatio, sen misin?
Çok sevindim gördüğüme. Hoş geldiniz.
Ama Elsinor’da ne arıyorsunuz?

Horatio – Babanızın cenazesine gelmiştim, efendimiz.

Hamlet – Haydi, alay etme arkadaş benimle;
Annemin düğününe gelmişsindir.

Horatio – Doğrusu biraz çabuk oldu bu düğün.

Hamlet – Ekonomi, Horatio, ekonomi!
Cenaze sofrasında sıcak yenen yemekler
Düğün sofrasında soğuk verildi.
Öyle bir günü görmektense, Horatio,
En büyük düşmanımı cennette görmeye razıydım.

Anlatıcı – Amca Claudius hak görmektedir krallıkta, bu nedenle bastırmıştır vicdanını,
oturmuş tahtına konuşmaktadır tebaasına karşı...

Kral – Sevgili kardeşim Hamlet’in ölümü
Bütün acılığıyla içimizde henüz;
Yüreklerimiz yaralı ve bütün krallığımız
Kederden çatılmış bir tek kaş sanki hâlâ.
Böyle olması da gerek, doğru; fakat
Aklımız öyle savaştı ki yüreğimizle,
Matem içinde sağduyumuzu yitirmeyip
Hep onu düşünmekle beraber
Kendimizi de unutmayalım diyoruz artık.
Onun için, eskiden kardeşimiz, bugün kraliçemiz,
Bu yiğit memleketin taç ortağı olan kadını
Yaslı bir sevinçle,

Bir gözümüz ağlayıp, bir gözümüz gülererek,
Düğünde cenaze, cenazede düğün türküleri söyleyerek,
Acıyla tatlıyı birleştirmesini bilerek,
Eş ettik kendimize, evlendik.
Sizlere de danışarak yaptık bu işi;
Ve sizler yalnız kendi vicdanınızı dinleyerek,
Hak verdiniz bize: Teşekkürler hepinize!
Ya sen, Hamlet, yeğenim, oğlum...

Hamlet – Yeğenden biraz fazla, oğuldan bir hayli az.

Kral – Senin güzel, övülesi yanın bu, Hamlet.

Yürekten tutuyorsun babanın yasını.
Ama unutma ki babanın babası öldü,
Büyük baban da yitirdi babasını.
Rica ederiz, kaldır at üstünden
Hiçbir şeye yaramayan bu derdi.
Bizi de baba bil kendine,
Öyle bil ki halkta anlasın
Tahtımıza en yakın kişi olduğunu.
En şefkatli babanın evlat sevgisinden
Daha az değil benim sana olan sevgim.
Wittenberg'e, okumaya dönmek isteğin
Hiç de hoş gelmiyor bize.
Senden dileğimiz yanı başımızda kalmandır.

Kraliçe – Annen boşuna yalvarmasın sana, Hamlet,
Ne olur, kal bizimle; gitme Wittenberg'e.

Hamlet – Ne buyurursanız onu yaparım, kraliçemiz.

Kral – Aman ne duygulu, ne güzel bir karşılık bu...
Buyurun, kraliçem. Haydi gidelim.

Anlatıcı – Gecenin soğuk nemi ve uğursuz karanlığı içinde iki nöbetçi beklerken surlarda, görürler hayaleti bir anda karşılarında. Horatio alınca bu haberi, koşar gelir surlara. Gecenin bir vakti hayalet yine çıkar karşılarına. Hayalet konuşmaz onlarla sessizce süzülüp gider. Horatio gidip haber verelim Hamlet’e der...

Hamlet – Horatio, sen misin?
Babam, babamı görür gibi oluyorum!

Horatio – Nerede efendimiz?

Hamlet – Kafamın içinde, Horatio.

Horatio – Efendimiz, ben bu gece gördüm galiba onu.

Hamlet – Gördün mü? Kimi?

Horatio – Kralı, babanızı, efendimiz.

Hamlet – Kralı, baba mı ha?

Horatio – Konuştum, efendimiz.
Ama karşılık vermedi.
Yaşadığım doğruysa, bu da öylesine doğru.
Bunu size bildirmeyi
Bir ödev saydım kendime.

Hamlet – Ben de bekleyeceğim bu gece.
Kim bilir, gelir belki.
Benzer çıkarsa soylu babama, konuşurum.
Cehennem açılıp sus da dese konuşurum.
Yalvarırım bunu kimselere söylemeyin.
Gece yarısı orada olacağım ben de.

Horatio – Saygılarımla efendimiz.

Hamlet – Babamın ruhu mezarından çıkmış

İyiye alamet değil bu;

Anlatıcı – Kötü işler gömülse de yerin dibine

Çıkar bir gün insanların gözü önüne.

Ölen kralın hayaleti dolaşırken ortalıkta, Polonius oğlunu nasihatlerle yolcu eder. Leartes gitmeden uyarır kız kardeşi Ophelia'yı, Hamlet'e karşı. Zira genç prens Hamlet, hoşlanmaktadır ailedeki bu nadide çiçekten. Polonius, kızı Ophelia'yı men eder Hamlet'le görüşmekten. Tehlike sezer bunda. Ne demişler; davul bile dengi dengine... Hamlet, kafasında kuşkular, yüreğinde çalkantılarla hayaleti görmek için beklemektedir karanlık gecede. Emin değildir hayaletin görünüp görünmeyeceğinden...

Hamlet – Rüzgâr kötü ısıyor, çok soğuk.

Horatio – Azgın, acı bir hava.

Hamlet – Saat kaç oldu?

Horatio – On iki oldu sanırım.

Yakındır

Hayaletin dolaşma vakti.

(Hayalet uzaktan görünür.)

Hamlet – Melekler, peygamberler, koruyun bizi!

İster kutsal bir varlık ol, ister şeytan,

İster cennet yelleriyle gel ister cehennem alevleriyle

İster iyiliğin belirtisi ol ister kötülüğün

Öyle garip bir geliş ki bu gelişin senin,

Konuşacağım seninle, adını söyleyeceğim sana:

Hamlet, kralım, babam, büyük Danimarkalı!

Karşılık ver bana! Karanlıklara boğma beni!

Söyle neden yırttı böyle kefenlerini

Ölüm sandığındaki mübarek kemiklerin?
Neden senin rahat yattığını gördüğümüz mezar
Açıp mermer çenelerini attı dışarı seni?
Söyle, nedir bu? Niçin? Ne istiyorsun bizden?

Horatio – Sizin gitmenizi istiyor kendisiyle,
Yalnız size bir diyeceği var gibi.
Ama gitmeyin ardından.
Aman, gitmeyin sakın!

Hamlet – Konuşmayacak gitmezsem. Gideceğim.

Horatio – Yapmayın, efendimiz!

Hamlet – Neden? Ne var korkacak?
Hayatım bir toplu iğne bile etmez gözümde
Ruhumsa, ölümsüzdür madem onunki gibi,
Ne yapabilir ruhuma? Çağırıyor yine. Gideceğim.

Horatio – Ya denize doğru çekerse sizi?
Ya da denize inen uçurumun korkunç tepesine?
Ve orada bir başka hayalet olup
Alırsa aklınızı başınızdan?
Bir çılgınlık sokarsa içinize? Düşünün!
Başka şey olmasa da yerin kendisi
Gözünü gönlünü karartır insanın
Bakınca yukarıdan derinlere,
Uğultusunu duyunca denizin.

Hamlet – Gel diyor yine! Yürü, geliyorum ardından!

Horatio – Söz dinleyin, gidemezsiniz!

Hamlet – Çekilin diyorum! Yürü, geliyorum ardından!

(Anlatıcı Hayaleti oynar.)

Hamlet – Nereye götürüyorsun beni? Konuş artık!

Gitmem daha öteye.

Hayalet – Dinle şimdi beni.

Hamlet – Konuş, hazırım dinlemeye...

Hayalet – Öç almaya da hazır mısın, dinleyince?

Hamlet – Ne dedin?

Hayalet – Ben babanın ruhuyum senin ve bir süre için

Mahkûmum geceleri karanlıkta gezmeye,

Gündüzleri ateşler içinde kalmaya,

Yanıp tükeninceye dek işlediğim günahlar.

Dinle, dinle ama dinle!

Sevgili babanı gerçekten sevdinse eğer...

Alçakça, canavarca öldürülmesinin öcünü al.

Hamlet – Öldürülmesi mi?

Hayalet – Öldürülmesi alçakça, her cinayette olduğu gibi;

Ama görülmemiş böyle korkuncu, böyle canavarcası.

Hamlet – Anlat, çabuk! Anlat ki hızlı kanatlarıyla

Hayal gücünün ve seven düşüncenin

Koşayım öcünü almaya.

Hayalet – Beni yılan sokmuş dediler bağ köşkünde uyurken,

Bütün Danimarka'yı düpedüz aldattılar

Ölümüme böyle bir sebep uydurarak...

Ama şunu bil ki soylu oğlum benim,

Babanın canına kıyan yılan
Onun tacını giyiyor şimdi.

Hamlet – Ey bilinmeyeni bilen ruhum benim!
Amcam demek?

Anlatıcı – Hamlet cinayetin ardındaki sırrı böyle öğrenir. Babası kulağına akıtılan Hebenen denen zehirle günah bile çıkaramadan göçüp gitmiştir canlılar arasından.

Horatio – Efendimiz! Efendimiz!
Ne oldu, efendimiz?

Hamlet – Olur şey değil olanlar!

Horatio – Anlatın bize.

Hamlet – Hayır, gider başkasına söylersiniz.

Horatio – Hiç söyler miyim? Tanrı korusun.

Hamlet – Bu gece gördüğünüzü kimseye söylemeyeceksiniz
Kılıcım üstüne, yemin edin.

Horatio – Ey günler, geceler! Böyle şey gördünüz mü hiç?

Hamlet – Bu görülmedik şeyi görmemiş olun siz de.
Ama gelin... Burada, yeniden,
Ant için Tanrının önünde: Hiçbir zaman,
Davranışlarım ne kadar garip olursa olsun,
Beni bir başka türlü görünce, sakın,
Bir şeyler biliyor görünmeyin halimden.
Ant için böyle bir şey yapmayacağınıza,
Tanrının rahmeti hep üstümüzde olması için,
Yemin edin.

Çığırından çıkmış bir zaman bu. Ey kör talihim benim!

Bana düşmez olaydı dünyayı düzeltmek.

Haydi, gelin artık, gidelim hep beraber.

Anlatıcı – Buraya kadar olanları şöyle bir anlatayım. Babasını öldüren amcası annesi ile evlenip kurulmuştur Danimarka tahtına. Artık tek bir ama vardır Hamlet için. İnsanları deli olduğuna inandırmak isteyen Hamlet, gizlenip bir delilik maskesinin ardına, başlar deli numarasına... Sevdiği kız Ophelia'dır buna ilk kanan da. Polonius da inanır kızının anlattıklarına. Hemen koşup anlatır kızından duyduklarını Kralla Kraliçeye... “Buldum sanıyorum gerçek sebebini, Hamlet’te gördüğümüz garip hallerin” der ve anlatır.

“Kralım, Kraliçem, araştırıp durmak

Nedir krallık, nedir devlet ödevi,

Gün niçin gün, gece niçin gece, zaman niçin zaman,

Boşuna harcamak olur günü, geceyi, zamanı.

Düşüncenin sözü kısa sözdedir madem,

Kısa keseceğim ben de:

Anlatıcı – Laf kalabalığı arasında Hamlet’in deli olduğunu söyler.

Polonius – Oğlunuz deli.

Deli diyorum, delilik nedir aslında?

Deli olmamanın tam tersi değil mi?

Ama geçelim bunu...”

Kraliçe – Söz oyunlarını bırak, öze gel.

Polonius – Hiç oyun değil, yemin ederim,

Deli olduğu bir gerçek; gerçek olması acı,

Acı olması gerçek... Saçma bir söz oldu bu.

Deli olmasına deli diyelim. Ne kalıyor geriye:

Etkenini bulmak bu etkinin...

Bir kızım var ki dikkatinizi çekerim,

Bana olan saygısına, bağlılığına,

Şunu verdi bana. Bunun üstüne artık

Düşünüp karar vermek sizin:

Kraliçe – Canım Ophelia, beceriksizim şiir yazmakta,
İçimdekini kalıba dökme sanatım yok,
Ama çok, her şeyden çok seviyorum seni,
İnan bana ve Tanrıya emanet ol.

Canı teninde kaldıkça sevginle yaşayacak:

Hamlet

Anlatıcı – Bir kabahati yoktur onun bu olanlarda. Sadece kızı ile prens Hamlet'in konuşmalarını, görüşmelerini men etmiştir. İşte bundan sonra Hamlet delilik belirtileri göstermeye başlamıştır. Başka bir şey yoktur deliliğin ardında.

Polonius – Çekilin, rica ederim, ikiniz de,
Şimdi bir görüşeyim kendisiyle izin verirseniz.
Sevgili efendimiz Hamlet nasıllar bugün?

Hamlet – İyiyim, Tanrıya şükür.

Polonius – Beni tanıdınız mı efendimiz?

Hamlet – Tanımaz mıyım, bir kadın tellalısınız.

Polonius – Yanlış, değilim efendimiz.

Hamlet – Öyleyse onun kadar namuslu olmanızı dilerim.

Polonius – Namuslu mu dediniz?

Hamlet – Evet, bayım; dünyamızın bugünlerinde
Namuslu insan binde bir çıkıyor da.

Polonius – Çok doğru, efendimiz.

Hamlet – Ve güneş bir köpek ölüsünde kurtlar üretirse
Leşleri bile gebe bıraktığına göre güneş...
Bir kızınız var mı sizin?

Polonius – Var, efendimiz.

Hamlet – Güneşe çıkmasın sakın. Gebelik kutsal şey,
Ama korkarım kutsal olamaz senin kızın;
Aman, dostum, hep kızında olsun gözün!

Polonius – Ben demedim mi? Akli fikri hep kızımda!
Ama ne tuhaf, tanımadı, birisine benzetti beni!
Oynatmış, iyice oynatmış zavallı!
Ama sen de az mı çektin aşk yüzünden,
Söyle, az mı çektin gençliğinde?
Konuşacağım onunla... Neler okuyorsunuz efendimiz?

Hamlet – Kelimeler, kelimeler, kelimeler!

Polonius – Aralarında ne var efendimiz?

Hamlet – Kiminle kimin arasında?

Polonius – Kitapta neler var, demek istedim.

Hamlet – Bir sürü iftira, bayım; bu hicivci maskaraya göre
Yaşlıların sakalları kır, suratları buruşukmuş,
Gözlerinden sarı yağlar, çam sakızları akarmış;
Akılları kıt, bacakları cılız olurmuş.
Elbette doğru bütün bunlar, tastamam doğru,
Ama bunları yazıya dökmek edepsizlik...
Neden dersiniz sayın bayım,
Siz, mesela, benim yaşıma gelebilirsiniz.
Yengeç gibi gerisin geri yürüebilirsiniz.

Polonius – Deli olmasına deli, ama mantığı da yok değil.

Bu havanın dışına çıkamaz mısınız?

Hamlet – Çıkarım, mezarımda.

Polonius – Öyle ya, hava dışıdır orası.

Cevapları öyle yerindeki bazen!

Deliliğin insana bulduruverdiklerini

Sağlam akıl yumurtlayamaz kolay kolay.

Şimdi gideyim de bir yolunu arayayım

Kızımla onu buluşturmanın...

Şimdilik izninizi alıp gideyim, efendimiz.

Hamlet – Bundan daha seve seve vereceğim tek şey

Canımdır bayım.

Polonius – Hoşça kalın, efendimiz.

Hamlet – Ah bu sıkıcı ihtiyar budalalar!

Anlatıcı – Kral Claudius Hamlet'in durumunu merak edip öğrenmek ister. Hamlet'in çocukluk arkadaşları Rosencrantz ve Guildenstern'i görevlendirir beynini kemiren bu düşünceyi açığa çıkarmak için. Kral Claudius'un casusları Rosencrantz ve Guildenstern öğrenmek isterlerken Hamlet'in durumunu, Hamlet yüzlerine vurur içlerinde tuttıkları oyunu... İki kafadar haber verirler Hamlet'e, gelmekte olan oyuncu topluluğunu.

Oyuncu – Oyuncular geldi.

Hamlet – Baylar, Elsinor'a hoşgeldiniz! Ellerinizi sıkayım, haydi, verin ellerinizi! Hoş geldiniz, sanatçılar, hoş geldiniz hepiniz! Oyuncuların rahat etmesi için gerekeni eksik etmeyin, lütfen. Saygıyla karşılanmalarını istiyorum. Çünkü çağımızın özeti, kısacık tarihidir onlar. Sağlığınızda onların dillerine düşmektense öldükten sonra mezar taşınıza kötü şeyler yazılsın, daha iyidir. Gidin dostlarım; yarın bir oyun isteriz. Biraz gelir misiniz, dostum? Yarın "Gonzago'nun Öldürülmesi"ni oynayabilir misiniz?

Oyuncu – Baş üstüne, efendimiz.

Hamlet – Benim yazacağım on on beş dizeyi de ezberleyip oyuna katabilir misiniz?

Oyuncu – Elbette efendimiz.

Hamlet – Çok güzel. Siz de, dostlarım dinlenin bu akşama kadar, Elsinor’a hoş geldiniz.

Ah nasıl bir uşak, ne aşağılık bir köleyim ben!

Utanmalıyım şu oyunculardan

Sadece bir oyunda, bir acının gölgesinde yalnız,

Gözyaşları içinde geçiyor kendinden,

Hıçkıran, sesi, soluğu ve her haliyle...

Onun içinde olsa benim acımın kaynağı, nedeni?

Oyuncu – Gözyaşına boğardı sahneyi,

Korkunç çılgınlıklarla paralardı yürekleri;

Suçluyu delirtir, suçsuzu afallattırdı:

Korku salardı bilmeyenin içine,

Dondururdu gören gözleri, duyan kulakları!

Hamlet – Bense ne yapıyorum, ben?

Ben uyuşuk, ben pısrık, ben aşağılık herif,

Bulutlarda sürtüyor, dalga geçiyorum,

Ne yapacağımı bilmeden, ağzımı açmadan, açamadan;

Ey alınmamış kan!

Ne zavallı bir eşekmişim ben! Nasıl olur da,

Öldürülmüş sevgili babasının biricik oğlu ben,

Gökler, cehennemler öç almaya zorlarken beni,

Oturmuş gönül avuturum kelimelerle..

Tuh, yazıklar olsun bana!

Oyuncu – Ey kafam, silkin artık!

Hamlet – Babamın öldürülmesine benzer bir oyun

Oynatacağım bu oyunculara, amcamın önünde.
Gözüm onda renk vermesini bekleyeceğim.
Bir ürperti olsun gördüm mü, yeter bana.
Gördüğüm hayalet şeytan da olabilir;
Kandırıcı her biçime girebilir çünkü şeytan.
Olur a kafam bozuk, içim kararmış zaten,
Böyle ruhlar tam işine geldiği için,
Kandırıp cehennemine çekebilir beni.
Daha sağlam gerekçelere dayanmalıyım:
Tiyatroyu bir kapan gibi koyup önüne
Kralın vicdanını kıştıracağım içine.

Anlatıcı – Hamlet, babasının intikamını almak için kurmuştur kapanı. O artık avcıdır sabırsızca bekleyen...

Hamlet – Olmak ya da olmamak. İşte bütün mesele bu!
Düşüncemizin katlanması mı güzel,
Zalim kaderin yumruklarına, oklarına,
Yoksa direktip belâ denizlerine karşı
Dur, yeter! Demesi mi?
Ölmek, uyumak sadece! Düşünün ki uyumakla yalnız
Bitebilir bütün acıları yüreğin,
Çektiği bütün kahırlar insanoğlunun.

Oyuncu – Uyumak, ama düş görebilirsin uykuda, o kötü!
Çünkü o ölüm uykularında,
Sıyrıldığımız zaman yaşamak kaygısından,
Ne düşler görebilir insan, düşünmeli bunu.

Hamlet – Bu düşüncedir uzun yaşamayı cehennem eden.
Kim dayanabilir zamanın kırbacına?

Oyuncu – Kim?

Hamlet – Zalimin kahrına, gururunun çiğnenmesine,
Sevgisinin kepaze edilmesine,

Oyuncu – Kim?

Hamlet – Kanunların bu kadar yavaş
Yüzsüzlüğün bu kadar çabuk yürümesine,

Oyuncu – Kim?

Hamlet – Kötülere kul olmasına iyi insanın
Bir bıçak saplayıp göğsüne kurtulmak varken?

Oyuncu – Kim?

Hamlet – Kim ister bütün bunlara katlanmak
Ağır bir hayatın altında inleyip terlemek,

Oyuncu – Ölümden sonraki bir şeyden korkmasa,
O kimsenin gidip de dönmediği bilinmez dünya
Ürkütme yüreğini?

Hamlet – Bilinç böyle korkak ediyor hepimizi:
Ama sus, bak, güzel Ophelia geliyor.

Ophelia – Efendimiz nasıllar, bu son günlerde?

Hamlet – Eksik olmayın sultanım, iyiyim, iyi, çok iyi.

Ophelia – Efendimiz, kıymetli şeyler vermişsiniz bana,
Kaç gündür geri vermek istiyordum size:
Buyurun, alın şimdi.

Hamlet – Hayır, ben vermedim; hiçbir şey vermedim size.

Ophelia – Verdiniz, efendimiz, unutmuş olmalısınız:

Öyle güzel sözler de söylemişsiniz ki verirken,
Kıymetleri büsbütün artmıştı benim için.
Şimdi kokuları uçtu artık, geri alın.
En zengin hediyeleri değersiz bulur soylu yürekler,
Onları veren sevmez olunca artık.
Buyurun, efendimiz.

Hamlet – Hele hele! Siz doğru sözlü müsünüz?

Ophelia – Efendimiz?

Hamlet – Güzel yüzlü müsünüz?

Ophelia – Ne demek bu, efendimiz?

Hamlet – Şu demek ki, doğru sözlü güzel yüzlüyseniz, doğruluğunuzun güzelliğinizle hiçbir alışverişi olmamalı.

Ophelia – Güzelliğin doğruluktan daha iyi arkadaşı olabilir mi?

Hamlet – Olur ya! Çünkü doğruluğun gücü güzelliği kendine benzetinceye kadar güzelliğin gücü doğruluğu bir kahpeye çevirebilir. Olmayacak bir şeydi bu eskiden, ama şimdiki zamanda oluyor, görüyoruz. Sizi gerçekten sevmiştim bir ara.

Ophelia – Evet, buna inandırmıştınız beni.

Hamlet – İnanmamalıydın.

Ophelia – Ne kadar aldanmışım.

Hamlet – Git, bir manastıra gir! Ne diye günah çocukları besleyeceksin? Ben doğru adamımdır az çok, yine de öyle şeylerle suçlayabilirim ki kendimi, anam hiç doğurmasa daha iyi ederdi beni. Çok gururluyum, hınçlıyım, tutkuluyum. Bir anda öyle kötülükler

geçirebilirim ki kafamdan ne düşüncem hepsini kavramaya yeter, ne hayal gücüm biçimlendirmeye, ne zamanım gerçekleştirmeye. Ne diye sürünür durur benim gibiler yerle gök arasında? Aşağılık herifleriz hepimiz; inanma hiç birimize, manastıra gir...

Kral – Aşk mı bu? Hayır, aşk değil içini kemiren;
Söylediklerinde pek düzen yok ama
Çılgınlığa benzer bir şeyde yok.
Başka bir şey var içinde,
Başka bir sır yatıyor derdinin arkasında.
Korkarım çıkınca ortaya kabuğunu kırıp
Bir felaket getirecek başımıza.
Bunu önlemek için hemen verdiğim karar şu:
İngiltere'ye gitmeli bir an önce,
Geciken alacaklarımızı istemeye sözde.
Belki denizler, değişik yerler, yeni görüntülerle,
Dağıtır içindeki saplantıyı:
Bir şeye takılmış kafası,
Durmadan onu düşünmek bozuyor aklını.
Delilik büyüklere geldi mi
Hiç ardını bırakmadan izlenmeli.

Hamlet – Horatio bu akşam, kralın önündeki oyunda,
Sana babamın ölümü üstüne anlattıklarımı
Oldukça andıran bir yer var.
Orası gelince, aman kaçırma olur mu?
Var dikkatini toplayıp gözetle amcamı.
Gizlediği cinayet, sözün bir yerinde,
Açığa vurmazsa eğer kendini,
Cehennemlik bir hortlak görmüşüz sadece.

Horatio – Peki, efendimiz; dikkat ederim tüm dikkatimle.
İşte Kral ve Kraliçe geliyorlar, oyunu görmeye.

(Oyuncular başlarlar oyuna.)

Polonius – Oyunu durdurun.

Kral – Işık, ışık getirin bana. Çıkalım!

Hamlet – Ah, canım Horatio, hayaletin dedikleri üstüne bin altına bahse girmeye varım...
Gördün değil mi?

Horatio – Hem de nasıl, efendimiz.

Anlatıcı – Aldığı raporlar ve gördüğü oyun üzerine telaşa kapılan Kral Claudius az da olsa kullandığı vicdanı ile baş başadır.

Hamlet – Yapmak bu kadar kolay olsaydı
Hemen çekerdim kılıcımı ve bitirirdim işini.⁹

Kral – Sözlerim uçuyor havaya, ama düşüncem yerde
Öz olmayınca söz yükselmiyor göklere!

Anlatıcı – Hamlet kılıcını kınında tutma becerisini göstermiştir ama Kral Claudius'a olan hıncı açıktadır. Bir hançer gibi konuşacaktır hançer olmadan. Yüreği sert ama insan kalmalıdır. Bu ruh haliyle gider annesi Kraliçe ile görüşmeye. Polonius saklanır perdenin arkasına dinleyecektir konuşulanları...

Hamlet – Evet, ne var anne?

Kraliçe – Hamlet, babana yaptığın yapılacak şey değil.

Hamlet – Anne, babama yaptığınız yapılacak şey değil.

Kraliçe – Kim olduğumu bilmez mi oldun?

Hamlet – Yo, amma da yaptınız, bilmez olur muyum?

⁹ SHAKESPEARE William, Macbeth, Sabahattin Eyüboğlu, Remzi Kitabevi, İstanbul – 1989, s: 30.

Kocanızın kardeşinin karısı,
Ve olmaz olası annemsiniz benim.

Kraliçe – Sana laf anlatacak birini çağırayım da onunla konuş.

Hamlet – Yo, olmaz! Gel otur şuraya! Bir yere gidemezsin
Sana iç yüzünü göstermeden önce!

Kraliçe – Ne yapıyorsun? Öldürecek misin beni?
İmdat! Yetişin! İmdat!

Polonius – Aman, yetişin! İmdat! İmdat!

Hamlet – Ne o? Bir fare mi?
Geberdi, bir altına varım ölmediyse!

Kraliçe – Aman yarabbi! Ne yaptın?

Hamlet – Vallahi bilmem! Kral olmasın!

Kraliçe – Ne çılgınlık bu, ne kanlı oyun bu!

Hamlet – Kanlı oyun, evet, sevgili anne, nerdeyse
Bir kralı öldürüp, karısını almak kadar kötü!

Kraliçe – Bir kralı öldürüp mü?

Hamlet – Evet sayın bayan, öldürüp dedim.
Sen ha? Zavallı, şaşkın, sersem casus! Elveda!
Daha büyüğün sandım seni. Kaderine küs!
İşgüzarlıkta belâlı şeymiş gördün mü?

Ovuşturup durma ellerini! Sus! Otur!
Ben yüreğini ovuşturayım senin! İyi gelir belki,

Yumuşak bir yanı kaldıysa tabii,
Korkunç işlere alışıp, kaşarlanıp,
Bütün duygulara karşı zırh giymediye...

Kraliçe – Hey Tanrım, neymiş yaptığım? Ne gelecek ardından
Bu şimşekli, yıldırımli sözlerin?

Hamlet – Şuraya, şu resme bak, bir de şuna!
İki kardeşin resimleri bunlar.
Şu alımlı, görkemli yüze bak bir,
Hyperion'un saçlarını, Zeus'un alnını gör!
Mars'ın gözleri bu gözler, kükrerken savaşta;
Çevik Hermes, haberci, böyle dururdu
Göklere yakın bir tepenin başında.
Her tanrı kendinden bir şey katmış ona sanki
Bir insan örneği verir gibi dünyamıza.
Bu insan senin kocandı. Şimdi ötekine bak,
Bu da şimdiki kocan... Bozuk bir kara tohum gibi,
Kardeşinin ak sağlığını kemirip çökertmiş.
Gözlerin yok mu senin? Nasıl inebilirsin
O yüce dağ başından bu bataklığa?
Kör müsün sen? Aşk diyemezsin, buna;
Senin yaşında coşkun değildir insanın kanı,
Durgunlaşır, akla uydurur aşkını.
Ama hangi akıl, onu bırakır da bunu alır?
Duyuların var elbette, yoksa canın olmazdı,
Ama körleşmiş anlaşılan duyuların.
Çılgınlık bile bu kadar şaşırtmaz insanı,
Bu kadar bozmaz duyuları; ayırt ettirir,
Birbirinden bu kadar uzak iki insanı...
.....
Ey utanç, yüzün kızarmaz mı oldu senin?
Ey cehennem Tanrıya baş kaldıran şeytanı,
Bir yaşlı kadının kuru damarlarını

Böylesine azdırıp tutuşturabiliyorsan,
Bırakalım fazilet, namus balmumuna dönsün
Coşkun gençliğin elinde, erisin ateşinde!
Kimse ayıplamasın kudurup şahlanan tutkuları,
Madem buzlar bile tutuşuyor böylesine,
Madem akıl pezevenklik ediyor arzuya.

Kraliçe – Hamlet, sus yeter artık!
İçimin derinlerine çevirdin gözlerimi,
Öyle kara, öyle yoğun lekeler var ki içimde
Silinir, yıkanır gibi değil!

Hamlet – Evet ve bütün bunlar niçin? Nerede yaşamak için?
Yağlı, pis ter kokuları içinde bir yatağın,
Alçalıp çamura batmak için,
Gübre yığını üstünde koklaşıp sevişmek için.

Kraliçe – Dur, konuşma artık, yeter! Yeter, canım Hamlet,
Her sözünle bir hançer saplıyorsun bağrıma.
Ah, Hamlet! Yardın yüreğimi, ikiye böldün!

Hamlet – Böldümse, kötü yarısını kaldır at,
Yalnız öbür yarısıyla yaşa bundan sonra.
İyi geceler!

Kraliçe – Ben ne yapacağım şimdi?

Hamlet – Bırak, o et yığını kral çeksin yatağına seni:
Yanağını çimdiklesin, fareciğim desin sana!
Söyletsin sana her şeyi:
Deli olmadığımı, mahsus öyle görüdüğümü...
Söylemen doğru olur tabi bunu kendisine.
Çünkü senin gibi güzel, akıllı uslu bir kraliçe
Böyle değerli sırları nasıl saklayabilir

Kraliçe – Güven bana! Sözler soluk, soluk da cansa
Canım çıkmadan tek söz çıkmaz ağızımdan.

Hamlet – İngiltere’ye gidecekmışim, biliyor muydun?

Kraliçe – Sahi, unutmuştum: Öyle karar verildi.

Hamlet – Mektuplar mühürlenmiş bile.

İki okul arkadaşımı katıyorlar bana,
İki engerek yılanına daha çok güvenirim onlardan.
Anne, iyi geceler, son defa olarak.

Anlatıcı – Kraliçe haber verir Kral Claudius’a Hamlet’in Polonius’u öldürdüğünü ve cesedini bir bilinmeze sürükleyip götürdüğünü... Aranır taranır ceset ancak güçbelâ bulunur Hamlet’in verdiği ipucu ile... Tehlikeyi gören Kral Claudius, İngiltere’ye gönderir Hamlet’i. Bir ölüm yolculuğudur bu. Kimsenin gidip de dönmediği o bilinmez dünya Hamlet’i de alacaktır içine. Kral Claudius da içine dert olan Hamlet’ten kurtulacaktır böylece... Hamlet atlatırken İngiltere Krallığını, iki kafadar Hamlet yerine boylamışlardır öte tarafın karanlığını.

Babasının ölümüyle aklını yitirmiştir güzel Ophelia. Tuhaf davranışlar içindedir. Türküler söyler, ağıtlar yakar babasına. Tüm bunlar olurken Leartes Fransa’dan döner öldürülen babasının öcünü almak üzere. Kral Claudius Hamlet’i hedef gösterir. Ucu düğmesiz bir kılıçla savaşmaya razı eder Leartes’i... Kılıcın ucuna zehir sürmeyi de Leartes ekler... Artık hazırdır kumpas... Kral yine de tedbiri elden bırakmaz. Hamlet susayınca içsin diye zehirli şarabı da hazır etmeye karar verir. Bu arada haber gelir ki Ophelia intihar etmiştir. İngiltere’den dönen Hamlet de alır acı haberi. Güzeller güzeli, sevdiği Ophelia canına kıymıştır. Acısı katmerlenen Leartes dört gözle bekler Hamlet’in kurulan tuzağa düşmesini.

Kral – Gel Hamlet, sık sana uzattığım şu eli.

Getirin bana kupaları!

Kral Hamlet’in sağlığına içiyor.

Haydi, başlayın. Hakemler dört açın gözünüzü.

(İki adam kapışırlar. Bir müddet dövüşürler.)

Kraliçe – Kan ter içinde, soluk soluğa Hamlet'im.

Al şu mendilimi, Hamlet, sil yüzünü.

Kraliçe başarına içiyor, Hamlet.

Hamlet – Sağ olun, Kraliçem!

Kral – Gertrude, sen içme!

Kraliçe – İçeceğim Kralım, affınızı dilerim.

Hamlet – Ben daha sonra içeceğim Kraliçem!

(İki adam ortada kapışırlar. Karşılıklı yaralanırlar, kılıçlar el değiştirir.)

Hamlet – Kraliçem!

Kraliçe – Canım Hamlet'im, içki, o içki! Zehirlendim.

Hamlet – Alçaklığa bakın! Hey! Kapansın bütün kapılar!

İhanet var! Bulun kim yaptıysa!

Leartes – Ah Hamlet işte hain o! Öleceksin Hamlet.

Dünyanın hiçbir ilacı kurtaramaz seni.

Yarım saat bile yaşayamazsın artık.

İhanetin kılıcı şu elindeki,

Ucu düğmesiz ve zehirli...

Kendi başımı yedim bu iğrenç kalleslikle.

Annen zehirlendi... Konuşamaz oluyorum...

Kral, Kral hepsini yapan...

Kral – Hey dostlar koruyun beni! Yaralandım sadece.

Hamlet – Dur, seni haram döşeklerinin, kanlı katillerin,

Cehennemlik Kralı seni! İç bakalım şunu! Git anamın ardından!

Hamlet – Tanrı bağışlasın seni Leartes. Geliyorum ardından...

Ölüyorum Horatio. Mutsuz Kraliçe elveda!

Horatio, ben gidiyorum ama sen daha buradasın,

Anlat beni, anlat haklı olduğumu

Kuşkusu kalanlara.

Horatio – Bunu beklemeyin benden.

Ben bir Romalıyım Danimarkalıdan daha çok.

Biraz daha şarap var şu kupada.

Hamlet – Bak, canım Horatio,

Kimseler bilmezse olanları,

Ne berbat bir ünüm kalır dünyada benim!

Geç git biraz gideceğim cennete,

Biraz daha katlan bu kötü dünyamıza

Benim hikâyemi anlatmak için.

Horatio – Bir soylu yürek durdu. İyi geceler, canım prens.

Meleklerin ninnileriyle uyu son uykunu!

Bırakın beni anlatayım herkese

Nasıl oldu bu olanlar.

Anlatıcı – Anlattık, anlattık

Şehvete, kana bulanmış soysuzlukları,

Aldanmaları, körü körüne öldürmeleri,

Ve sonunda, kuranların başını yiyen

Sersemce kurulmuş tuzakları.

Anlattık bunları bütün gerçekliğiyle.

Anlatmaya çalıştık olanları. Umarız layığı ile aktarabilmişizdir herkesin bildiği, üzerine söylenmedik söz bırakılmayan hikâyeyi...¹⁰

¹⁰ Anlatıcı bölümleri yönetmen tarafından kaleme alınmıştır.

ANLATIP – OYNAYANLAR

Anlatıcı – Horatio – Hayalet

Kral Claudius – Polonius

Oyuncu – Laertes

HHK

Kadir Has Ün. YL – Yönetmenlik

Hamlet

Tamer Barış ÜLGER

Kadir Has Ün. YL – Oyunculuk

Kraliçe – Ophelia

Şeyda ASLAN

İstanbul Şehir Tiyatrosu – Oyuncu

3. BÖLÜM

3. 1. Uygulama Çalışmaları

Kalabalık Kadro Yapısı

Oyundan yola çıkarak oluşturduğum anlatı metni üzerinden “projede yer almayı kendi istemiş istekli arkadaşlarla” çalışmaya başladık. Bu arkadaşlar ağırlıklı olarak Kadir Has Üniversitesi Film ve Drama Yüksek Lisans programında Oyunculuk dalında çeşitli aşamalarda öğrenim gören kişilerdi. Bunların dışında dışarıdan zaman içinde birkaç kişi ilk ekibin kadrosuna katıldı. Süreçte iş nedenleri ile çıkan ve yerlerine yeni giren kişiler oldu.

İlk provada okuma çalışmaları yapıldı. Ekibime kurduğum dramaturjik yapı ile seyirciye anlatmak istediğim dünyayı ifade ettim. Sorularına cevaplarım tatmin edici idi. Her durum üzerine cevaplarım vardı. Oyuncular istedikleri cevapları aldıklarını ve benim dersime çalışmış olarak geldiğimi ifade ettiler. Ancak bu yapı çalışmalar başlayınca oyunculardan gelen öneriler doğrultusunda değişiklikler gösterdi. Bütünü görmediklerinden kendi bölümleri ile ilgili öneriler getirdiler. Gelen fikirleri yapının omurgasına zarar vermediği sürece dikkate alıp değerlendirdim. Fikir uygulamada güzel olsa da yapısal özellikleri bozar nitelikte olduğunda durumu izah edip fikrin güzel olmasına rağmen amacımıza hizmet etmeyeceği gerekçesi ile geri çevirdim.

İyice anlattığımı ve çok iyi örneklediğimi düşündüğüm halde durum ve isteğin tam olarak anlaşılmadığını, oyuncuların kafasının biraz karıştığını üzülerek görmekteydim. Eski alışkanlıkları devam ettirmek eğilimindeydiler. Metnin getirmediği ayrıntılar üzerinde durup var olmayana oynama ısrarları devam etti. Zaman içinde tekrar ve tekrar üzerinde durduğum ve sabırla anlattığım durum ve isteği kavramalarına çalıştım. İlerleyen zamanla birlikte benim ne istediğimi sezinlemeye başladılar. Sahne üzerinde yaptırdığım ezber çalışmaları ile kendi güvenlerini kurlmalarına yardımcı olmaya çalıştım. Hazır olmadan geldikleri bir bölümü bile prova aşamasında sahne üzerinde ezberleyip oynayacak konuma gelmeleri onlara güven verdi. Bunu görmeleri ile gayretlerinin ve verimlerinin artması bende oyuncuların bir eşiği aştıkları düşüncesinin doğmasına neden oldu.

Oyuncuları en çok rahatsız eden konu oyun alanı seçimi, Meydan Sahnesi tercihi idi. Çünkü alışlageldik yapıdaki bir sahne anlayışından dört yanında seyircinin olduğu bir biçime geçiş yapmak onlarda soru işaretleri uyandırmıştı. Bu eleştiri ve eski biçime dönme önerilerini sağlam gerekçelerle geri çevirdim. Dört yanında seyircinin olduğu bir oyunculuk anlayışının aslında İtalyan Sahnedeki oyunculuk anlayışından daha avantajlı olduğuna onları ikna ettim. Ya da ikna olduklarını sandım.

Ağırlıklı çalıştığımız dönemde oyuncuların gayreti ile oyunun ilk perdesi şekillenmeye başladı. Arada ezber sorunu olan bir iki arkadaş olsa da oyun şeklinde bir akış almaya başladık. Bu aşamada bir oyuncu değişikliği gerçekleşti ve ekibe dışarıdan gelen bir arkadaş ayrılıp yerine ortak tanıdıkları olan bir başka oyuncu arkadaş geldi. Ezberin tekrar sarsıntıya uğramasının altında yatan etkenlerden biri de bu değişiklikti. Bu zorluğu sahne üzerindeki ezber çalışması ile giderip gelen oyuncu arkadaşını rahatlattım. Ama bu kez de durum ve istek konusunda onun savunması ile karşılaştım. Bu katı savunmayı tüm anlatılarıma ve örneklemelerime rağmen bu oyuncunun oyundan ayrıldığı zamana kadar aşabildiğimi sanmıyorum. Önerilerime ayak dirediğini gördüğüm ve yapmasını istediğim şeyi yine de kendi anlayışı doğrultusunda yapıp “bak senin istediğin olmuyor benim dediğimi yapalım” şekline büründüğünü her seferinde üzülenek gördüm. Ekibi oluşturan diğer oyuncuların gelen güven duygusu sonucu bu arkadaş yavaş yavaş istediğimiz sisteme uyum sağlama belirtileri içine girmeye başladı. Ancak ilerleyen zamanın etkisi ile hızlı hareket etmek durumunda idik.

Çalışmalarda gelinen süreç kendilerini sahne üzerinde görme isteklerini de beraberinde getirdi. Bu isteği değerlendirmek ve oyunun seyirci karşısındaki halini görmek için seyircili bir prova alma kararına vardım. Kartal Hasan Âli Yücel Sahnesi’nde tiyatro kursu alan öğrencilerden oluşan bir seyirci topluluğu önünde oyunun ilk perdesini oynadık.

Oyuncuların her ne kadar sahnede seyirci önünde oynama istekleri oluşmuş olsa da son gelen arkadaşların kendilerine güvenlerinin sandığım kadar olmadıklarını bu çalışmanın sonunda anlamış oldum. Gerçekte ise kurduğum yapının işler halde olmasına sevinmişim. Bu düşünceye izleyenlerden gelen tepkiler sonucu ulaştım. Ancak aklıma getirmediğim ve daha sonra kendi hatam olarak gördüğüm oyuncuların düşüncesini tam anlamadığım oldu. Seyirci karşısında oyuncular kendilerini rahat hissetmediler. Tam olarak hazır olmadıkları düşüncesi ile rahatsız bir şekilde provayı tamamladılar ki bu prova en verimli çalışmalardan biri idi.

Yine de oyuncuların sahne biçimi açısından rahatsız olduklarını bir örnekle anlatmak isterim. Yanımda oturan ve sahne sırası gelmek üzere olan bir oyuncunun “ben karşıdan bir bakayım nasıl görünüyor” deyip rolünü ve durumu değil nasıl görüldüğünü düşünmesi benim adıma ilginçti. Daha da ilginç olan rolüne odaklanması gerektiği anda kalkıp oyunun karşıdan ve yanlarda bulunan seyirciler tarafından nasıl görüldüğüne bakması oldu. Tekrar yanıma geldiğinde “oyunun tekniği seyirciye geçmiyor” cümlesini söyledi. Derdimiz oyunun tekniği olmadığı gibi anlatımızda oyunun tekniğinden ziyade oyunun hikâyesinin bir anlatı şeklinde seyirciye aktarımı idi.

Tüm bu olanlar ve prova sonrası yapılan değerlendirme toplantısında o ana kadar gelinen aşamanın benim hatam nedeni ile bir anda sıfırlandığını gördüm. Seyirci karşısında çıkmak için henüz erkendi. Talep ve istek oyuncularından gelmiş bile olsa bu hatalı bir karardı. Oyuncunun isteğinin altında yapının uymadığını bana anlatmak olduğunu gördüm. Seyircinin eleştirilerini ben yaptığım işin onayı olarak alırken onlar aynı eleştirilerden farklı çıkarımlar yaptılar. Meydan Sahnesi seçimini ve oyuncuların tüm oyun boyunca seyircinin gözü önünde sahnede oturması fikrini tekrar gözden geçirmem gerektiğini söylediler.

Aslında ben istediğim ve hedeflediğim sonucu elde etmiştim. Oyunun birinci perdesi alınması ve kadın oyuncumuzun provaya gelememesine rağmen oyunun hikâyesi konuyu hiç bilmeyenler tarafından bile algılanabilmiş ve anlaşılabilirlik seviyesi yüksek olmuştu. Seyirciyi de rahatsız eden durum sahnede sanki bir oyuncu gibi oturmaları olmuş ancak daha sonra oyunun ilerlemesi ile bu sahnede oturma hali kendilerini oyunun bir parçası gibi görmelerine yol açmıştı. Değişik olmasının getirdiği yadırgatma dışında ne yapmak istediğim anlaşılmalı ve yapı itibari ile ilginç ve dinamik bulunmuştu.

Ekibimizin içinde bulunduğu bu durum danışman hocamız Çetin Sarıkartal’a sunum yapacağımız döneme kadar sürdü. Zaten Kartal’daki prova sonrası fazla bir çalışma zamanı geçirmeden Çetin Hocanın karşısında çıktık. İki perdeye ayırdığım metnin ilk perdesini oynayacaktık.

Çetin Hocaya yaptığımız ilk sunum, en kötü provamızdaki seviyemizin de altında idi. Özellikle Kartal deneyimini görmüş biri olarak oyunun geldiği bu hal beni hayal kırıklığına uğrattı. Yalnızca moral vermek adına kötü olduğunu bildiğim halde kendime sonucun iyi olduğunu telkin etmeye başladım ki buna ben de inanmıyordum.

Sahne üzerinde başta var olan istekler yok oldu, konuştuğum sahne üstün istekleri kayboldu ve yalnızca boş bir koşuşturmaca içinde devinen oyuncu topluluğuna dönüştük. Oyun sonrası Çetin Hocanın eleştirisi ve önerileri de bu görünen yapı üzerinden geldi. Oyuncu sayısının sağlıklı bir çalışma için çok olduğunu, bu tercihimin yanlış olduğunu belirtti. Oyunun metnini tekrar gözden geçirip özellikle Anlatıcı rolünün yeniden yorumlanması gerekliliği üzerinde durdu. İstenen Anlatıcı benim sahne üzerinde görmek istediğim ve talep ettiğim Anlatıcı idi. Böyle oynanması sonrası role geçiş yaptığında ayırım daha açık olacaktı.

Oyunda fazla aksesuar kullanıldığı ve oyundaki kuklaların yersiz olduğu ve kötü oynandığı yönünde eleştirilerde bulundu.

Çetin Hocanın anlatıcıda görmek istedikleri benim de oyuncudan talep ettiğim ama sahneye taşıyamadığımız istekler oldu. Anlatıcı ve rol kişisi olarak Horatio birbirine karışma tehlikesi ile karşı karşıya idi. Aralarındaki ayırım tam olarak belirtilmemiş, geçişler net ve istenen temizlikte olmamıştı. Bu eleştiri oyuncu olarak rol üstlendiğim aşamada benim de karşıma çıkacak, aynı sorunla ben de oyuncu olarak boğuşmak zorunda kalacaktım.

Çetin Hocaya göre oyuncu sayısı azaltılmalı ve oyun kadrosu üç dört kişiye inmeli ve metin buna göre yeniden düzenlenmeliydi. Başından beri kurduğum, kafamda oynadığım yapıyı tekrar şekillendirmeye çalıştım.

İkinci Dar Kadro

Buradaki en büyük engel eski yapının yeni yazıma getirdiği öğeler oldu. Tekrar ve tekrar düzeltmelerle bu engelleri de olabildiğince aştım. Yine de daha sonra Çetin Hocanın dikkat çektiği gibi oyunun üç kişilik halinde yer almayan Marcellus gibi detaylar kendini belli etti. Derdimizin ne olduğu üzerinde tekrar düşünüp bizim derdimiz için gereksiz, ikinci derecede olan bölümleri ayırdık. Esas yapı itibari ile oluşan metin bizi ve Hamlet hikâyesini en iyi ifade eden metin idi.

İçinde yaptığım değişikliklerle oyundaki sahneleri yalnızca Horatio ve Hamlet arasında geçecek şekle getirdim.

Burada zaman faktörünün devreye girdiğini söylemeliyim. Kalabalık kadro bizim vaktimizin önemli bir kısmını almıştı. Metin üzerinde gerekli değişiklikleri yapmak ve prova aşamasına geçmek için fazla bir zamanımız yoktu.

Çetin Hocanın istediği Anlatıcının sahne bölümlerini söylediği ifadeleri metinden çıkarıp attım. Oyuncu sayısı olarak Hamlet, Kraliçe, Ophelia ve Anlatıcı ile diğer rolleri oynama görevini üstlenen bir oyuncu olmak üzere dört kişilik bir oyuncu ekibi oluşturduk. Bu yapıda benim üstlendiğim görev, aldığım roller nedeni ile artmış omzuma oyuncu olarak da büyük bir sorumluluk yüklenmişti. Sadece yönetmen gözü ile baktığım yapının içinde bir de ağırlıklı olarak oyuncu rolü aldığım da kendimle boğuşmaya başladım. Her ne kadar metne hâkim olsam, metni oluşturan kişi olsam da ezber ve başka sorunlarla karşı karşıya kaldım. Bu sorunları Hamlet'i oynayan rol arkadaşım ve diğer oyuncumun yardımı ile aşım çalışmalara başladım. Geline durum açısından oyuncu sayısı ile başından beri hedeflediğim iki kadın arasında kalan Hamlet'in sıkışmış ruh halini de istediğim gibi yansıtabilecektim.

Bu yeni yapı ile çalışmaya başladığımızda Ophelia rolünü üstlenecek okul dışından arkadaşım çalışmalara katılıp bizimle devam edemeyeceği ortaya çıktı. Zaten bize çok fazla vakit ayıramamış, istediğim verimlilikte çalışmamıştı. Bu oyunun metni üzerinde zorunlu bir değişiklik daha yapmamıza neden oldu.

Oyunda yer alan tek kadın oyuncu Kraliçe ve Ophelia rolünü birlikte üstlenecek oyun üç kişi ile anlatılıp oynanacaktı. İlk başta zorlandığımız ve yapacaklarımızı etraflıca gözden geçirdiğimiz bu sorun bizi rahatlatan bir karara varmamızı sağladı.

İki rolün tek bir kişide toplanması kararı bize ivme kazandırdı. Oyuncu sayısının düşmesi daha sağlıklı prova yapma olanağını da getirdi. Daha rahat bir araya gelip çalışma sürecini istediğimiz uzunlukta tutabiliyorduk.

Oyunun çok eleştiri alan ilk halinden sonra yapılan düzeltmeler sonrası ikinci gösterimini yapacaktık. Bunun için çalışmalara devam ederken veriminden memnun kaldığımız Kraliçeyi oynayan ve Ophelia rolünü de üstlenen arkadaş, sınavları nedeni ile oyun provalarına devam edemedi. Yoğun programından dolayı bize takvim de veremediğinden yeni oyuncu arayışına girmek zorunda kaldık. Sonuçta ikinci gösterime iki gün kala iki rolü de üstlenen kadın oyuncumuz gitmişti.

Kalan kısa zamanda bir oyuncu arkadaşımızı ekibe dâhil edip durumu kurtarmaya çalıştık. Kafasını çok bulandırmadan sorduğumuz basit sorulara aldığımız cevaplarla durum ve isteği ifade ettik. Bu önceki detaylı anlatılarımızdan daha iyi sonuç verdi. Bu oyuncu arkadaşına Kraliçe rolünü iki günde çalıştırdık. Ophelia ile uğraşmaması için geçici olarak bir başka arkadaşına Ophelia rolünü yükledik. O da kalan kısıtlı zamana rağmen istediğimizi yerine getirdi. Ve oyunun ikinci gösterimine dört kişi ile çıktık.

Grubun enerjisi nedeni ile keyif aldığımız bir sunum yaptık. Müge Gürman ve Ezel Akay Hocalarımızın da izlediği bu yoruma oyun sonrası gelen eleştiriler bu yapının öncekine göre daha beğenilir olduğu ama yine de bazı yerlerinin düzeltilmesi gerekliliği yönünde oldu. Bizim Kraliçe ve Ophelia rollerinin bir kişi tarafından oynanması yönünde aldığımız karar oyunu izleyen Çetin Hoca tarafından da önerildi. Daha önce karşımıza çıkan Anlatıcının tavrı ve roller arasındaki geçişlerin istenen netlikte olmadığı eleştirisi her üç Hoca tarafından söylenerek yine karşımızdaki yerini aldı. Hamlet'in güçsüz kaldığı, ezildiği ve Anlatıcı ile özellikle Claudius rollerinin birbirine karıştığı ısrarla söylendi. Claudius rolü üzerinden ona haklılık vererek oynandığı ve bununda durumla çeliştiği söylenenler arasında idi. Anlatıcının bir kuklacı mı yoksa başka bir şey mi olduğu iyice belirtilmeliydi.

3. 2. Oyuna Hazırlanma Süreci

Süreç ilk önce metnin düzenlenmesi ve Anlatıcının bölümlerinin yazılması ile başladı. Sahne üzerinde yapılan çalışmalar sırasında metni tekrar tekrar düzenledim. Hayli zaman alan bu aşamadan sonra asıl sorunlarla boğuşacağımız prova süreci başladı. İki ay gibi bir süreye yayılan provalarımızı yapmaya başladık. Bunun öncesinde Hamlet rolünü üstlenen oyuncu arkadaşla ve diğer rolleri oynayacak arkadaşlarla karşılıklı çalışmalar da yapmıştım.

Durum ve istek üzerine yaptığımız konuşmalar bir hayli yer tuttu. Bu yaklaşımı oyun ekibine açıklamak ve bunun yerleşmesini sağlamak için uğraşlar verdik.

Okuldaki sahnenin boş olduğu zamanlarda okulda yoksa arkadaşlarımızın bizim için tahsis ettikleri mekânlarında provalarımıza devam ettik. Gerçekten büyük sahneye ihtiyacımız olduğuna karar verdiğimizde ise Kartal Hasan Âli Yücel Sahnesi'nden yararlandık.

Metnin düzenlenmesi değişen oyuncu sayısına göre değişiklikler gösterdi. Ana yapıya zarar vermeden zorunlu değişikliklerle metnin son haline ulaştık. Önümüzdeki en önemli sorunlardan biri olan metni oluşturmak uzun bir zaman dilimine yayılan uğraşlar sonucu çözülmüş oldu.

Sahne düzeni üzerine ayrıntılı çalışmışken bu yapıyı bırakmak zorunda kaldım. Yine İtalyan Sahne düzenine dönüp oyunu bu hali ile çalıştık. Aksesuar kullanımında olabildiğince az tercihimiz oldu. Hamlet, Kraliçe ve Ophelia rollerinde göze batan bir aksesuar kullanmadık ama Anlatıcıyı oynarken değişik rollere geçişimi belirlemek adına ufak aksesuarlar kullandım. En çok dikkat çeken kılıçlardı. Claudius bir mendille Kral oluyor, Polonius boynuna aldığı beyaz bir atkı ile kıyafetini tamamlıyor, oyuncu elindeki defle kendini belli ediyordu.

Oyunun parçalara bölünüp çalışılma olanağı herkesin sahne üzerinde olması gerekliliği ile ortadan kalkmıştı. Oyuncular her an sahne üzerinde olmak durumundaydılar. Rollere geçiş sahneden yapılacaktı. Role giriş ve rolden çıkış anlarını belirlemeye çalıştım.

Çalışmalarımız boyunca en önemli sorun prova için bir araya gelme zorluğu idi. Buna bir de okul dışından arkadaşlar eklenince ve onların da bir özel hayatları olduğunu göz önüne alınca işimiz daha da zorlaştı. Kalabalık kadronun bir araya gelmesi, birlikte çalışma yapmak zor oldu. Yine de bunu belli bir zamana kadar başardık. Daha sonra ekip önce dört ve sonra da üç kişiye inince zaman ayarlaması yapmayı başardık. Burada bile karşımıza sorunlar çıktı. Sonuçta daralan zamanı en iyi biçimde kullanarak, oyuncu yoksunluğuna da çare bularak çalışmamızı tamamladık.

4. BÖLÜM

SONUÇ

Kadir Has Üniversitesi Film ve Drama Yüksek Lisans programında eğitim aldığımız süre boyunca gördüğümüz anlatı geleneğinin izlerini “Bir Anlatı Örneği Olarak Hamlet” adlı çalışmamızın tüm aşamalarında sürdürdük.

William Shakespeare’in Hamlet oyun metni, elimizde çalışılacak bir malzemeye dönüştü. Buradan yola çıkarak isteklerimiz doğrultusunda metni yeniden oluşturdum. Ancak ilk başlarda çok sağlam olduğunu düşündüğüm bu metin yapısını, çalışmaların seyri ve zorunluluklar nedeni ile pek çok kez değiştirmek zorunda kaldım.

İlk başta hedeflediğim ve belli bir yere kadar amaçladığım şekilde getirdiğim Meydan Sahnesi anlayışını daha sonra terk ettim. Oyuncuların kabul ettiklerini söylemelerine rağmen farklı bir sahne yapısına o kadar çabuk uyum sağlayamadıklarını ve bunda direktmenin de hata olduğunu gördüm. Yapımda önemli bir yer tutan biçimsel özellikten bu gerekçe ile vazgeçtim.

Çetin Hocanın izlediği kalabalık kadronun sunduğu birinci perdede, metnin kronolojik ve epizodik yapısından gelen duraklara haklı gerekçelerle itirazı oldu.

Çetin Hoca, “Metnin akıp gitmeyen, bilinçli olarak anlatıcı ve anlatıcı kadar yer tutan metnin yapısal özelliğinin getirdiği hâkimiyetten rahatsız olduğunu” dile getirdi. “Metnin bu yapısının akmadığını, anlatıcının araya girmeleri ve sürekli duraklarla izleyicide bir kopukluk yarattığını” söyleyerek ilk iş olarak metni yeniden ele almamı istedi.

Belki yazımda bulunan bu epizodik yapıyı Anlatıcı tarafından dile getirilmeden yazıda bırakmalı idim. Bunun yazıda kalmayıp oyuna da taşınması haklı olarak eleştiri aldı. Ancak şunu da iftihar ederek söylemeliyim ki Çetin Hoca metnin bu yapısı ile “hiç bilmeyen birine bile Hamlet’i anlatabileceğini” söyledi. Metnin iyi bir çalışma sonucu ortaya çıktığını ve beğenisini dile getirdi ki Tez Danışmanım olan Çetin hocanın bu beğeni ifadesi benim için önemlidir.

Çetin Hocanın metne getirdiği eleştiriler sonrası ekibin oyuncu sayısı ile ilgili eleştiri ve tavsiyeleri oldu. Bu doğrultuda oyuncu sayısında azaltmaya gitmek zorunda kaldım. Oyuncu sayısı sekiz kişiden üç kişiye indi.

Arkadaşlarımın isteği ile başladıkları projenin çalışma sürecinin uzaması ile yapıma güvenlerinin sarsılması durumu ortaya çıktı. Ellerinden gelen tüm gayreti gösteren ve çalışan arkadaşlar zamanla ve özellikle güvenlerinin sarsıldığı Kartal deneyiminden sonra kopmaya başladılar. Ekibin oyuncu sayısının azaltılması hemen bu aşamadan sonra gelen uygulama oldu. Yine de burada hiç kimseye bir suçlama yapmadan, böyle bir niyet taşımadan önemle söylemek istediğim; “Oyuncunuzu yönetebilirsiniz ama arkadaşınızı yönetemezsiniz” çıkarsamasıdır.

Tez oyunlarında seçim yaparken sağlıklı prova koşulları düşünülerek olabildiğince az kişi ile çıkarılabilecek oyunlar seçilmesi tavsiyesinde bulunabilirim. Özellikle Hamlet gibi iddialı yapımların zorluk derecesinin fazla olduğunu yaşadığım deneyimlerden dolayı rahatlıkla söyleyebilirim.

Despot bir yönetim göstermeden ancak yönetmen olduğunuzu hatırlatarak çalışmalarını yürütmek, sizin liderliğinizin kabul edilmesi, çalışmanın sağlığı açısından en önemli kuraldır. Dersinize iyi çalışmak, oyuncunun psikolojisini beyanına göre değerlendirmeyip duruma göre değerlendirmek diğer öne çıkan noktalar arasındadır.

Metnin yazım aşamasından, prova aşamalarına ve sahneleme aşamasına kadar olan süreçte hedeflediğim amaçlara ulaştım. Sonucun ne olabileceğini gördüm ve nerede, nasıl davranmam gerektiği konularında faydalı bilgiler elde ettim. Hamlet gibi zor ve iddialı bir metnin altından kalkmanın sanıldığı kadar kolay olmadığı gerçeği ile yüzleştim.

Metinden yola çıkarak aldığım ve ona eklemeler yaptığım bölümleri yeterince başarılı olarak sahneye taşıyamadığımı düşünüyorum. Masa başında anlatıda çok net ifade ettiğim bir düşüncenin uygulamada aynı başarının uzağında kalmasına tanık oldum. Oyuncunun hevesle sarıldığı bir rolün nasıl çabucak şekillendiğini gözlemledim. Burada edindiğim bilgi ve deneyimi yine burada test etme olanağı buldum.

Sonuçta iki yıllık bir eğitim sürecinde edindiğimiz bilgi ve becerileri yoğun bir çalışma sürecinde ortaya koymaya çalıştık. Burada ortaya çıkan üründen daha önemli olan bizzat bu ağır çalışma sürecinin kendisi idi. Çıktığımız yolda ilk durağımız olan bu çalışmanın bizlerle Hocalarımız arasında buluşma noktalarında güç kazandığını düşünüyorum. Onların eleştiri ve yönlendirmeleri sonucu kendimizle egolarımızdan arınarak yüzleşebildik. Dışarıdan bakar gibi içinde bulunduğumuz duruma nesnel bakabilmeyi öğrendik. Haklı çıkmak adına verdiğimiz gereksiz ve yıpratıcı mücadele yerine, yapıcı ve çözüm arayan bir anlayışa kavuştuk. Çalışmalarımızda yönlendirici olan tüm Hocalarımızın isteklerine cevaplar aradık. Bu aramaların bizlere zengin bir donanım kazandırdığını düşünüyoruz.

Tiyatro yaşantımızın bundan sonraki seyrinde Kadir Has Üniversitesi Film ve Dram Yüksek Lisans bölümünün ve burada edindiğimiz bilgi ve tecrübelerin çok önemli bir yeri olacaktır. Yaşantımıza şekil veren bilgilerimiz doğrultusunda tiyatro anlayışımızı ileriye taşıyacak atılımlar yapma şansımızın arttığına inanıyorum.

Durum ve istek olarak elimizde bulunan anahtarın bundan sonraki çalışmalarımızı net bir biçimde şekillendireceğini düşünüyorum. Bu yaklaşımın çalıştığımız oyunculara aktarımı ile bu anlayışın onlar tarafından kabul görüp özümsemesi ile onların oyunculuklarında eşik atlaması yaşayacaklarına inanıyorum. Geçmişte var olan bilgilerimizi yıkan değil, tersine onları yeniden sorgulama ve bilinç düzeyinde tekrar değerlendirme aşamaları ile güçlendiren bu yapının, tiyatro dünyasında yer bulması için gönüllü nefer olacağıma söz veriyorum. Bunun kişisel olarak faydasını gördüğümünden alanda çalışan tüm yazar, yönetmen, oyuncu arkadaşlara bu bölümü tavsiye ediyorum.

Berber yaptığımız bu çalışmada azmine, kararlılığına ve karakterine karşılaştığımız her sorunda iyi niyetine defalarca şahit olduğum arkadaşım Tamer Barış Ülger'e tekrar teşekkür ederim.

Birlikte çalışmaktan büyük keyif aldım.

5. BÖLÜM

KAYNAKÇA

HONAN Park, Shakespeare: Bir Yaşam, Çev: Bülent Bozkurt, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul – 1999.

LINGS Martin, Shakespeare'in Kutsal Sanatı, Çev: İhsan Durdu, Ay Işığı Kitapları, İstanbul – 2001.

MİMESİS, Tiyatro / Çeviri – Araştırma Dergisi, Sayı: 10 Hamlet Özel Sayısı, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul – 2004.

NUTKU Özdemir, Uzatmalı Gerçekler, Remzi Kitabevi, İstanbul – 1985.

SACERDOTI Gilberto, Kurban ve Egemenlik Shakespeare'den Bruno'ya Avrupa'da teoloji ve Siyaset, Çev. Zuhul Yılmaz, Dost Kitabevi, Ankara – 2007.

SCHECHNER Richard, Performance Studies: An Introduction. Routledge: New York and London – 2002.

SHAKESPEARE William, Hamlet, Özdemir Nutku, Remzi Kitabevi, İstanbul ?????.

SHAKESPEARE William, Hamlet, Çev: Can Yücel, Papirüs Yayınevi, 3. basım, İstanbul – Ekim 1998.

SHAKESPEARE William, Hamlet Danimarka Prensi, Çev: Halide Edip Adıvar – Vahit Turhan, İstanbul Üniversitesi edebiyat Fakültesi Neşriyatından, No.155, Cumhuriyet Matbaası, İstanbul – 1941.

Sunset Boulevard, Yönetmen: Bily Wilder, Oyuncular: William Holden, Gloria Swanson, 1950 – ABD.

SHAKESPEARE William, Hamlet, Sabahattin Eyüboğlu çevirisi esas alınmıştır. Remzi Kitabevi – İstanbul 1965.